Poštarina plaćena u gotovu.

GOD. XI. BROJ 1.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI

SADRŽAJ:

IVAN DEGRELL: Pozdrav Omladini. — HRVOJE ŠVOB: Suton. — S. L. SARAJLIJA: Život pastira. — »JORDAN JOVKOV«: Grijeh Ivana Belina. — E. I. ČEBUHAR: Tempora mutantur... — SPIRIDION BOJANIĆ: Cvijetku. — »JOŽEV«: Zavičaju. — HRVOJE OSTOJIĆ: Večer. — CARMILOJIĆ: Na ribarenju. — V. W.: Cvjetarica. — M. KOMORSKI: Noć u snijegu. — ZMAJ PODUNAVSKI: Na umoru. — V. K. Slava hrvat. pjesme o 1100. obljetnici rođenja sv. Ćirila. — R. FABRIS: Uspavankom povjetarca. — »R. BAUMBACH«: Zlatno drvo. KATICA AGIĆ: Pjesma o sreći. — DUŠAN BURT: Noć. VIATOR: Pariz i Parižlije. — MLADI PISAC: Vae victis.

LISTAK:

Misli velikih ljudi. — Druga smotra hrv. selj. pjev. društava. — »Tjedan štednje«. — Učenici u ogledalu svojih pismenih radnja. — »H. S. D. Mladost«. — O umijeću indijskih fakira. — Filatelija. — Književnost. — Zabava i šala: Ljudske želje. — Odgonetke i zagonetke. — Poruke uredništva.

RJEŠ. POKR. UPR. ZA HRV. I SLAV. POVJ. ZA PROSVJ. I VJ. BR. 12464.-1923. PREPORUČUJE SE „OMLADINA" ZA SREDNJOŠK. MLADEŽ.

IZDAJE NA SVIJET »DRUŠTVO HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA« U ZAGREBU. — UREĐUJE VIKTOR KRALJ. »OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GOD. 40 DIN., A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU NA: UREDNIŠTVO »OMLADINE«, DRUŠTVO HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB 6. POŠT. PRETINAC 47. I NE VRAĆAJU SE. — POJEDINI BROJ 5 DIN.

TISAK „TIPOGRAFIJA" GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB

GODINA XI. U ZAGREBU, RUJAN 1927. BROJ 1.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI

POZDRAV OMLADINI.

Omladino, braćo i drugovi,
Poslušajte mene časak ovi!
Iskren biti, s vama govoriti,
Želja mi je, za tim srce hiti.
Tuđinac sam po imenu svome,
Al' pripadam rodu hrvatskome,
Kojem želim i na korist biti
I od kog se ne ću odroditi,
Već bit' vjeran c'jelog v'jeka svoga
Dok imena bude hrvatskoga.

A Ti Bože, koj' na nebesima
V'jekom vladaš tu nad nama svima,
Kome sve, što stvori, je podložno,
I čije je žezlo nad sve možno,
Ti ispuni sada želju moju,
Da uzmognem ovu pjesmu svoju
Ispjevati, u v'jenac ju sviti,
Da i ona grb hrvatski kiti.

Dakle, braćo, poslušajte mene!
Nek' nas ova pjesma opomene,
Da nam treba dobro se pripravljat'
O životu pitanja si stavljat',
Da uzmognu u sigurne ruke
Oci naši predati bez muke
Milu zemlju, koju mi Hrvatskom
Nazivljemo — svojom domovinom.
Jer na mlađim', vele, sv'jet ostaje,
Nek budućnost sve ljepšom postaje!
Podmladak smo, pa nam treba sada
Pripravljat' se, dok je duša mlada,
Jer će mladost odveć brzo proći,
A ozbiljni časovi će doći.
Pa ako se sada ne potrudiš,
Da postigneš ono za čim žudiš,
Proklinjat' ćeš sebe sve do v'jeka,
Al' ti bolu ne će biti l'jeka.

Bit će srcu nezac'jelna rana,
Kao da je plugom razorana.
Iz nje će ti dov'jek krvca teći,
Koja će ti dušu tvoju peći.
A kad zadnja kaplja padne krvi,
Smrt će doći, da ti t'jelo smrvi!

Stog' preni se, oj hrvatski sine,
Pogledaj de širom domovine,
Kako mila, kako li je draga
Zemlja ova, puna svakog blaga.
Ta, za nju se od davnih zemana*
Otimali potomci Germana,
Franci gordi i Mlečić lukavi,
S njima još i Tatar pasoglavi.
Hrvat jaki svim' je odolio,
Kroz buru i vale brod vodio
Čvrsto držeć krmilo u ruci,
Da ga slave njegovi unuci.
Al' je zato vazda govorio,
Doklegod je ljuti bojak bio,
Potomcima, da pripravni budu
Prolit' krv za svoju rodnu grudu.

No odavna već su nam bez sloge
Dobre misli potonule mnoge.
Sloge, braćo, sloge nama treba,
Potrebna je kao kora hljeba;
Jer u slozi rastu male stvari,
A nesloga, braćo, sve pokvari.

Gdje nij' rada, tu nije ni sloga!
Pjesnikovu r'ječ ponavljam stoga:
»Radi u dan, uči u noć kasnu
Za tu našu domovinu krasnu!«

Ivan Degrell.

* Zeman je turska riječ: vrijeme.

SUTON.

Mrači se.
Utihnulo selo.
Tek negdje se zvono pospano glasi
i krik ptice proleti zrakom.

Sve šuti i čeka ....
Negdje je zalajalo pseto,
jauk sablasni projurio mrakom
i umro tamo daleko, daleko.

Hrvoje Švob.

ŽIVOT PASTIRA.

U šumici maloj kraj mojega grada
Veće pada mrak,
A ja po njoj šećem, dok frula pastira
Ori se kroz zrak.

On veselo svira, kući goni stado,
Jer dolazi noć;
Al' će opet sutra u zoricu ranu
U šumicu doć'.

I opet će svirat', a stada će pasti,
Dok ne padne noć,
Pa će kô jučer svojoj kolibici
Na počinak poć'.

I tako pastirče svoj provodi život
Pjesme pjevajuć',
Dok jednoga dana ne otpjeva zadnju
Pjesmu umiruć'.

S. L. Sarajlija.

GRIJEH IVANA BELINA.

Ivan Belin volio je da se pažljivo zagleda u svaku stvar, da prodre u nju, da je promozga. Inače nije bilo slave, prema kojoj on ne bijaše ravnodušan, jer je on tobože čovjek, koji vidi znakove, otkriva nagovieštanja i kazuje proročanstva, koja će se zbiti. Gle ga, poduprt na štaku, gleda nešto, pak stoji kao zakovan. Prije malo vremena bijela vučica, koju bi i inače prije viđao, nasrnu na njegovo stado. Ne nanese štete, jer ju pseta spaziše i otjeraše. Ali Ivan Belin još stoji i gleda za njom. Ona je već daleko. Posred polja vidjeli su se psi, koji se vraćaju. Tu i tamo im se među dračom zacrne leđa ili im napeto strše repovi s dugom dlakom, koja je poput nojevih pera raščešljana na dvije strane. A pred njima, blizu već da prevali i posljednji hum, nalazila se bijela vučica. Premda je bila izvan svake opasnosti, ona se još uvijek bacala u umornom i nejednakom trku. Od vremena se do vremena zaustavljala, okretala se i gledala nazad. Poslije je opet bježala. Napokon poslije posljednjega odmora, koji je trajao više vremena, ona ponovno nastavi svoj bijeg, ali već mirnije i ravnodušnije. Istodobno s tim ona izmijeni svoj pravac i uputi se na zapad prema njivama. Ivan Belin pojača svoju pažnju. On je pratio vučicu; nije dapače ni okom trenuo razmišljajući nešto. U njegovim očima, u kojima kao da je bilo suza, svijetlio je oganj, a pod bijelim mu brkovima zaigra smiješak. »Gle ti! — reče sam sebi i zakima glavom. Gle, što je to bilo! Nije bila u gori, nego ovdje u njivi se krila ...«

Ivan Belin nije se pravo snalazio u svom otkriću. On se okrene i pogleda na zapad: na toj se strani polje postepeno spuštalo i protezalo daleko, daleko, dokle ti oči vide. I tamo, na samom dnu horizonta, vidi se luk prostran i crn poput ugljena, malo unutra zavijen. To je gora. Odozgor ju pokriva plava magla i sunce, koje se sprema da sjedne i čini tu maglu prozirnom i ružičastom i po crnim klisurama, koje gora crta na zlatu neba, grije razgorena žar. Golema je i strahovita je ta gora, ali veoma daleko. Teško je vjerovati, da vučica odlazi tamo i da se vraća odanle. Vjerojatnije je, da se krije negdje po njivama. One su se isklasale, visoke su kao čovjek, pa se u njima može sakrivati ne samo jedan vuk, nego na hiljade njih.

Kao uvijek, Ivan Belin ponosi se svojim pronicavim umom. On kreće, da dogna svoje stado, smješka se, koraca živo po visokoj travi, a bijeli mu se štap u još većim koracima razabire pred njim. Kad stigne do svojih ovaca, on ih sabere odovud-odonud, podupre se poslije toga na svoj štap i ponovno se zagleda u pravcu, u kojem je iščezla vučica.

Pod mekim svijetlom zalazećega sunca sve se jasno vidi na toj strani. Blijeskaju zelena polja, po dolinama se miču crne sjene, bijele se putevi, a na zapadu zeleno more prelijeva svoje talase i bljeska. Tamo je vučica — bijela pjega posred zelene okoline. Ona bježi ipak u trstiku, mirno, jednako, a da se ne zaustavlja, a da se ne guši ili da se obazire. Star je i iskusan ovčar Ivan Belin. On zna, da tako može bježati samo pas ili vuk, kad dobro zna, kamo odlazi. I još jedamput se uvjeri, da taj sigurni pravac, koga se vučica drži, nije slučajan, nego pravi i najkraći put prema njezinom ležaju.

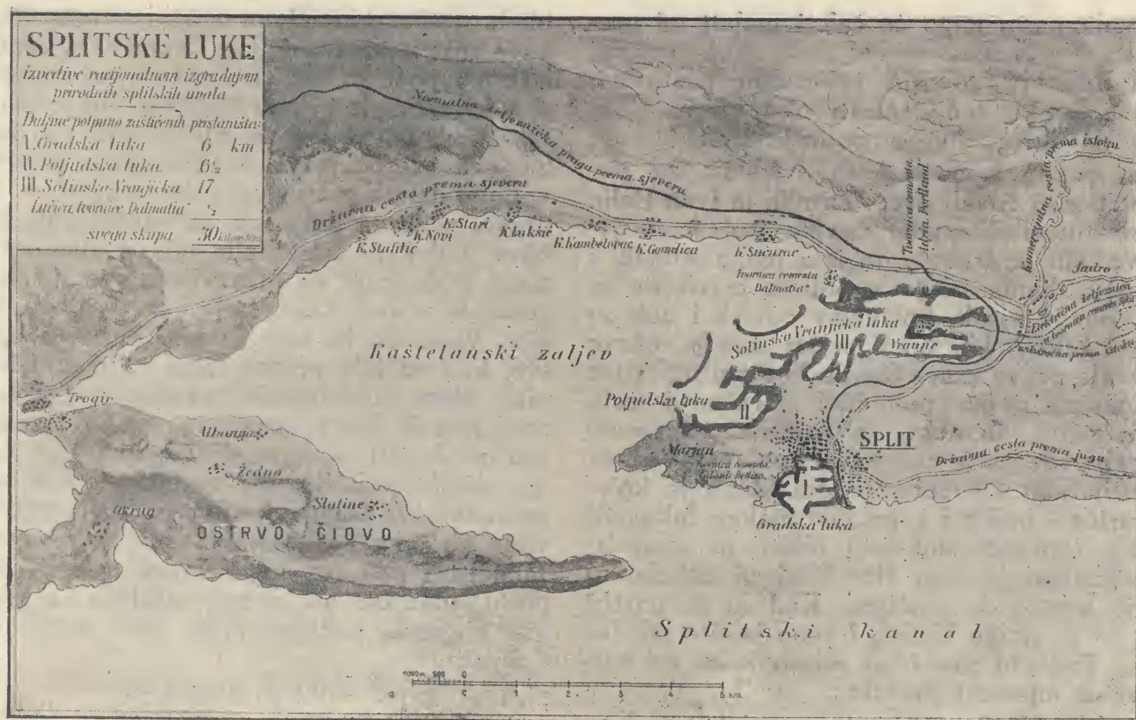
Ivan Belin nije sumnjao ni u to, da vučica ima i mladih.

Nekoliko ju je puta vidio sasvim izbliza. On ju je vidio, kad je ona, nezapažena od pasa, pa i od njega samoga, a u razmaku od nekih pedeset koraka, iskočila ispod zemlje. Ovce jurnuše na jednu stranu i sabraše se u gomilu, kao da ih je zahvatio vihor; psi, koji su zaostali ozada, baciše se prema njoj brzinom puščanih hitaca. A na prostoru, koji je bio pred njom raščišćen, stajala je ona kao zakopana s podignutom prednjom nogom, nepomična i kao da koleba, bi li se povratila nazad. Zaboravila je da bježi, zaboravila je, da misli na svoje spasenje. Stisnute joj se čeljusti počeše rastvarati, crveni joj se jezik spuštati i ljuljaše se u pospješenom disanju; žmirkala je očima i

---

*) Jordan Jovkov, autor nagrađene novele »Grijeh Ivana Belina«, rođen je dne 8. studenoga 1804. godine u selu Žeravini, kotlenskoga kotara. Odrastao je na rumunjsko-bugarskoj granici. Svršio je gimnaziju u Sofiji. Učiteljevao je po različitim selima Bugarske.

Prvo mu je književno djelo pjesmotvor »Orač« (1905.). I od toga vremena dao je bugarskoj književnosti klasičnih novela. Osim novela napisao je i roman »Žetelac« (1919.). Jovkov je pisao novele sa sadržajem iz balkanskog i svjetskog rata. Danas piše novele iz seoskoga života i u tom je nedostiživ majstor. (Prevodilac)



KAŠTELANSKI ZATON.

napola ih zatvarala. I tom pogledu i tim očima, kojih Ivan Belin nije nikada mogao zaboraviti, nedostajale su tek riječi. U njima nije bilo straha, nije bilo brige za samoga sebe niti za bilo što naokolo. U njima je gorio samo oganj druge boli, duboke i žalosne. Kao da je nešto rukom stisnulo srce Ivana Belina i on shvati sve: te oči i ta muka u njima bijahu mu poznate. To bijahu oči svake majke, sve jedno, da li je ona čovjek ili zvijer ...

Eto, odakle je ona dobivala odvažnosti, da napada na ovce — posred bijela dana. Eto, odakle je ona crpila snagu, da se brani, jer makar i mršava i slaba, ona je bijesno škripjela zubima tako, da su golemi i zli psi bježali na stranu kao ugriženi.

Ivan Belin prekide svoje misli, jer je u isto doba promatrao vučicu i opazio, da ona obavlja nešto, što nije mogao da shvati, što je. Vučica se zaustavi i stane polagano pristupati, kao da se šulja, i odjedamput bi se bacila kao što to čine mačke, kad hoće, da ulove miša. Tijelo joj se protegnulo poput dúge i golemi joj se rep prevrtao u zraku. Ona ponovi nekoliko puta svoj skok. Ivan se Belin nasmiješi: vučica je hvatala miševe — najnedostojniji lov jednoga vuka. Ali nije mogla, da što drugo čini. Kad nije mogla da ugrabi kakovo janje, morala je da nešto stavi u želudac i da utaži svoj glad, jer joj je ležaj bio blizu. Tamo, umorna i oslabljena, leći će posred šume među oglodane kosti, a rutavi će vučići, nevini i žestoki u svom neznanju, kao sva djeca, požudno i lakomo zadrpati mršavim njezinim grudima. Na sebe će ona potpuno zaboraviti i s naćulenim ušima i pažljivim očima, zapaljenim od ognja i od one iste boli, koju je Ivan Belin vidio, ona će prisluškivati i bdjeti, da ne dođe kakva opasnost, ne za nju nego za njih ...

Ivan Belin uzdahne i krene, da dogna svoje stado. U takovim časovima on je postajao milostiv i srce mu se otkrivaše za svaku tešku bol. Vučica se već bila izgubila u njivama, ali se on neprestano okretao na tu stranu. Misli mu bijahu nesuvisle i isprekidane i on je mislio čas na vučicu čas na svoj posao. Ali sve je to bilo raskidano i zamagleno, jasna bijaše samo muka, koja mu je napunjala srce. Kao da se naglo smrkavalo i na nebu nad poblijedjelim zapadom kao krupni skupocjeni spomenik ogrije večernjica. Duhnu hladan vjetar, ispunjen dahom biljaka; zasviraše šturci i u tmini široko i sladosno razli se pjesma zvona. Nešto vječno, nepromjenljivo i mudro uređeno osjećao je Ivan Belin u svemu i srce mu se počelo puniti miljem. On podigne svoje oči prema zvijezdama, ali ne da traži u njima znakove i nagoviještanja, jer mu se činilo, da vidi oči Boga. Misao mu se povraćala opet k vučici. »I ona je stvor i nju je Bog sazdao, pomisli on, onako iskreno blag i dobar. Majka je, djecu hrani ...«

*

Prođe nekoliko tjedana, Ivan Belin ne vidje više bijele vučice i gotovo zaboravi na nju. Kao svaki drugi čovjek mijenjao je i on lako svoje raspoloženje. Sada je bio zabrinut za nešto drugo. Gledao je, kako se nižu sve suha i topla jutra, bez rose, bez vlage; sunce svijetli sve crvenije nego ikada, a nebo je sivo i mutno. Po tim znacima proricao je Ivan Belin sušu. I uistinu je nastupala suša i iz dana je u dan postajala sve veća. Ali Ivan Belin poznavao je tok svjetskih stvari i poslova i nije očajavao.

»Ne bojte se, momci, govorio je on. Gospod zna svoj posao. Neka je vruće sada, hljeb se peče. Proći će žetva, dići će se snopovi, otkrit će se strništa do koljena. Tada će ti mršavci ne samo

imati što da pasu, nego će čak i padati od prežderanja«.

Ivan Belin je govorio to malim pastirima, koji su se svaki dan sabirali oko njega. Učenici sve do jučer, bijahu položili ispit i sada s torbom preko ramena i sa sviralom za pojasom gonili su i čuvali ovce. Za njih je Ivan Belin bio golem autoritet, mudar čovjek, koji je posjedovao sve ,što je trebao, da ima jedan istinski i pravi pastir. Sama njegova pojava privlačila je svakoga. Bio je visok, koštunjav čovjek i dok su mu kosa i brkovi bili bijeli poput snijega, obrve su mu ostale posve crne. Odatle lice mu izgledaše razdijeljeno na dvije polovine: mračno i malo strogo do očiju, do nosa, a nasmijano i veselo dolje. I pripovijedao je razvučeno, polagano, ali sa jednim prijatnim i sočnim basom. Znao je koješkakove priče i bajke i s jednom malom lukavštinom, koju zaneseni slušatelji nijesu ni zamjećivali, postizavao je ono, što drugi ni dobrim ni lošim nije mogao da postigne. Kad su ga pastiri opkolili, on je stajao ljenivo i znao je, što mlađarija hoće. Tada bi prekidao pripovijetku na najzanimljivijem mjestu i govorio :

»Milanče, idi tamo i vrati one mršavce! Eno ih upravo k njivama idu!«

Ili:

»Stojanče, uzmi vrč od magarca i otrči, da doneseš malo svježe vode s vrela. Hajde! Mi ćemo te pričekati i tada ću vam reći, što je kazao pastir carskoj kćeri ...«

I djeca su ga slušala. Ali je katkada Ivan Belin bio lukaviji. Bilo je jedno mjesto oko golemoga zdenca, gdje je uvijek — štaviše i za najveće suše — bilo dobre trave. To je mjesto Ivan Belin želio da sačuva za sebe i svoje ovce i da odatle odstrani maloljetnike, te da ih zaplaši; zato je pripovijedao osobito u sumrak, da tamo, od golemoga izvora u noćno doba po mjesečini izlazi jedan bijeli bivol s tako golemim rogovima, s tako strašnim očima ...

Ali je Ivan Belin imao i jednu drugu čudnovatu crtu u svojoj prirodi. On nije pio često, nije bio pijanica. Znalo je proći mjesec dva, da nije niti stupio u selo ; jednoga bi dana odjedamput bez ikakova uzroka, da ga nije nitko pozvao niti da je sam mislio na to, kao da ga vuče nekakva sila povrh njegove volje, — napustio stado, ostavljao ga, da se brine za nj njegova žena ili tko drugi i sam bi odlazio u krčmu. Dolazio je podjedno, da si kupi duhana, fitilj za svjetiljku ili koju drugu sitnicu; naručio bi samo jednu čašu rakije i žurio se, da ode. Naskoro bi započeo s òkom i opio bi se, kako treba. Tada bi zabacio svoj golemi kalpak, čelo mu se pola bijelo pola crno otkrivalo, oči potamnjele od crnih vjeđa, ali smijeh mu nikako ne bi iščeznuo ispod golemih mu brkova. I u pijanstvu bio je Ivan Belin dobroćudan i dobrodušno veseo, kao da pripovijeda pastirčićima priče. Pravio bi šale, poskakivao bi, svirao s ustima, naduvao bi svoje obraze i prevraćao očima. Često je Ivan Belin svršavao svoje zabave i tako, te se vraćajući noću iz krčme kući, kad mu noge uskraćivahu poslušnost, služio i rukama i nogama pri hodanju.

Dva mjeseca iza onoga dana, kad je vidio bijelu vučicu, Ivan Belin osjeti jednoga dana, da ga zove neki tajanstveni glas. Ostavi svoj kaput, torbu i štap i pođe u krčmu. Zabava počne odmah, jer se u krčmi nađe i Petar Čubrata. On je bio vršnjak i prijatelj Ivana Belina, ali on nije vjerovao ni u njegova proročanstva ni u njegove pripovijesti i volio je da mu protuslovi i da ga draži — ni za što drugo, nego da pobuđuje na smijeh i da bude zabave. I dok je Ivan Belin čitave mjesece šutio u polju, poče sada, da pripovijeda sve što mu se nagomilalo u duši. Čubrata je čas vjerovao, čas opet nije. Vjerovao je, kad su bile pune čaše, nijekao sve, kad su bile prazne. Kad se malo više ponapiše, plane između njih takova prepirka, da bi onaj, koji ih nije poznavao, pomislio, da će ti ljudi sad na skočiti jedan na drugoga i početi se tući.

Ali Ivan Belin nije sustajao. Kad vidje, da proročanstva i nagoviještanja o suši i novim ratovima ne pomažu, tražio je nešto drugo, čime će začuditi i pokoriti toga tvrdokornog čovjeka. I gle u jedan čas on ustane, zatetura na svojim dugim nogama, podigne svoje crne obrve i poviče Čubrati:

— Slušaj! Znaš li, što ja znam?

— Ništa ne znaš, — prekine ga Čubrata.

— Znam.

— Vukove znaš!

— Ha-ha-ha ... — zasmija se Ivan Belin i potrese svoje ogromno tijelo. — Vukove ... ha-ha-ha. Uze mi riječ iz usta. Da, ja poznam vukove, ja! Znam, da se krije bijela vučica, vidjeh joj i vučiće. Dva su vučića, ej takovi su, e ...

Čubrata ga promatraše podrugljivo.

— Uhvatit ću ih! — viknu Ivan Belin, rasrđen radi toga pogleda.

— Uhvatit ćeš ih; ama da ih ima tko da drži.

— Uhvatit ću ih!

— De, de! Ostavi, da poživi zvjerad ...

Radoslav, krčmar, donese nove okanice (boce s okom rakije), a Čubrata prestade. Ali kako ljudi postojano ponavljaju po koji rijek, koji im slučajno ostane u pameti, tako isto i Ivan Belin nije mogao ništa više da priča drugo osim o vučici.

— Mogu! — vikaše Ivan Belin.

— De, de! — dražio ga Čubrata.

Tada Ivan Belin ustade, naturi svoj golemi kalpak čak do obrva, kao što je to činio uvijek, kad se laćao posla, i s brzim koracima krene prema vratima. Tamo se on okrene i reče Čubrati, prešavši rukom po dugim svojim brkovima:

— Ej, brkove ću obrijati, ne donesem li vučiće. Počekaj, počekaj me malo, vidjet ćeš ...

Ivan se Belin zaputi ravno kući. Stignuvši onamo ne progovori više ni riječi, pretraži žurno pretince i sanduke. U to mu prigovori baba Bela, da je ostavio momče samo samcato s ovcama, ali Ivan je šutio ne rekavši pače ni što traži, nego se samo smješkao ispod brka. Zatim nađe jednu vreću, pregleda je, da li je čitava i stavi je kraj sebe. Poslije toga uzme svoju staru pušku, pregleda je i spusti je kraj vreće. Ali kad izvadi jedno dugačko uže i poče da ga opasuje oko svoga pojasa, oči babe Bele postadoše goleme i okrugle od čuđenja. Ona ga je promatrala i nije znala, što da kaže.

— Daj mi sada sapuna — reče Ivan Belin s jednakom tajanstvenošću — odlazim da se objesim.

— Bože Gospode! — poviknu žena i prekrsti se, — ti si za Boga poludio, sasvim si poludio! — Kao što je uvijek činila, kad joj je netko na žao učinio, ona se brzo ušeta i zajauče.

Ivan joj kimnu glavom, nasmiješi se, a ona prestade plakati. Napokon uzme vreću i pušku, opipa golemi svoj ovčarski nož, da se uvjeri, da li je u koricama i izađe.

S bugarskoga: **Ivan Esih.**

(Nastavit će se)

TEMPORA MUTANTUR*...

Prohujô si i ti... Još te čujem jasno,
Kako toneš zav'jek u nepovrat gordi,
Još te čujem kô s daljine pjenje krasno,
Kom' se gube nekud posljednji akordi!

Prohujô si, danče krepke mi mladosti,
Prepustiv udesu iznemoglo tijelo,
Što se osušilo, a ostaše kosti,
Da čekaju samo na smrtno op'jelo!

Oj, danče, bar zadnji iz mladosti danâ,
Svrati se u tabor bolesti mi ljute,
Pod teretom grudnih da odahnem rana,
Što na konac žića neminovno slute!

Al' ti ne dolaziš! Mjesto tog' mi zvuče
Akordi ti zadnji, kô slavulja biglis,
Što srcu tihano, čini se, šapuće:
»Tempora mutantur et nos is illis!«*

E. I. Čebuhar.

CVIJETKU.

U skromnom vrtu duše moje
srcem ožareno
vene jedno biće drago,
bolom odnjihano.
I na trzajima mojim
u ritmu bola
k vječnomu se sanku ljulja
miomirisno cvijeće drago.
O, moje cvijeće,
jedini ukrasu vrta moga!
Tko će da vrt moj grije,
kad mu sunce zapadne?
Al' ostavit ćeš miomiris svoj,
da me vječno sjeća
na prošlost, koja se ne vraća,
i ostat će vječno svježa
bolna uspomena
opustjelog vrta moga...

Spiridion Bojanić.

ZAVIČAJU.

Kamen sivi, zavičaju,
Po Tebi mi svud se širi,
Između kojeg tu i tamo
Pogdjekoji kuš** proviri.

B'jesna bura b'jesno lama
Po Tvom kršu, po Tvom vaju!
Časak urla, časak grmi,
Časak sliči uzdisaju.

Ja se ipak sretan ćutim,
Kad Ti gledam kršne stijene,
Kada slušam urlaj bure;
Odnjihala j' ona mene.

Čelik-srce satko si mi
U grudima, zavičaju,
Al' je meko i podatno,
Kad se nađe u Tvom kraju.

»Jožev«.

VEČER.

Pod mojim je prozorom prošla
Sumornim korakom večer
I bijeli je gasnula dan,
Kao kad djetetu majka
Snene zaklapa oči,
Kad ga obrva san.

Hrvoje Ostojić.

---

* Vremena se mijenjaju, i mi u njima. — E. J. Čebuhar umro je ljetos, doskora, iza kako je spjevao ovu pjesmu, shrvan bolešću.

** pelin.

NA RIBARENJU.

Ponoć je odavno bila prošla. Sjedio sam na hridini blizu obale čekajući prijatelje, koji su me pozvali na ribarenje. Nijesam dugo čekao, kadno opazim, kako se sa maloga brežuljka spuštaju dvije sjenke poskakajući s kamena na kamen kao majmuni, koji se natječu, koji će prije stići k cilju. To su moji školski drugovi, stariji Kruno, koji je uvijek po moru i mlađi Ivo, koji je također iskusan pomorac.

Kad su prispjeli k meni, odlože stvari i otiđu da dopreme čamac. Kad su ga dovezli, ukrcamo se i zaveslamo prema bližnjem otoku. More je bilo mirno, te nam nije bilo teško voziti i nakon jednoga sata prispijemo na određeno mjesto. Prispjeli smo u najzgodnije vrijeme, da bacimo palangar. (To je dugi tanki konop, za kojega su svezane udice u udaljenosti od 2 do 2 i pô metra. Naš je bio osrednji, imao je naime 400 udica.) Dignemo kormilo i položimo ga na rub krme, kako bi nam bolje stala košara palangara.

Kruno baci olovo u more, koje je bilo privezano za konop tikve i palangara (za drugu tikvu se sveže zato, da bi kasnije lakše mogli znati, kad je kraj palangaru). I on nas sada opomene, da dobro pazimo na njegove zapovijedi i da ne vozimo brzo, jer bi se lako mogao palangar zamrsiti.

Mi stanemo voziti, no nijesmo ni trideset udica bacili, kad Kruno vikne:

»Šija!« (primorska riječ: vozi natrag!) i počne nešto nerazumljivo govoriti, kao da se ljuti.

»Vozi naprijed!« No iza malo vremena opet vikne: »Šija!« i sada pogleda Ivu; našao je naime jednu praznu udicu.

To se ponovilo nekoliko puta, dok nijesmo sve udice bacili.

Na kraju palangara opet priveže drugu tikvu i tada se zaputismo put kraja, da lovimo na trstike. Bacili smo sidro i započeli loviti.

Nitko ništa ne govori već čeka čas, kada će mu konopčić nategnuti riba. Ali uzalud.

Prošao je i dobar sat, i mi stajasmo nepomično. Najednom Kruno digne glavu i naćuli uši kao zec, koji je pasući nanjušio nešto sumnjivo. Mi ga pogledamo, a Kruno, pošto je obišao očima obzorje, javi se s osudnom riječi: »Bura!« Obojica smo šutjeli. Mene je zahvatilo gorko čustvo i pravi prosvjed duše kao protiv kakove nepravde. Ja i Ivo pogledamo obzorje, ali budući da ne nađosmo ništa sumnjivo, okrenem glavu prema udubini, koju čini Kozjak i Mosor i tu opazim društvance poput srebra bijelih oblačića. Okrenuvši se Kruni upitam ga, da li misli na one oblačiće? »Od njih nema opasnosti«. — »A ja ju već čujem i prije četvrt sata evo je dolje« — rekne Kruno.

Kao iskusnijega poslušamo i dignemo sidro te stanemo voziti k prvoj tikvi.

»Nećemo ništa uhvatiti« — javi se Ivo.

Uto se započnu po glatkom moru praviti pruge, prvi »refuli« bure (reful: vjetar na mahove).

»Brže, brže! — zaviče Kruno — inače će nam sav palangar odnijeti bura«.

Mi se bolje namjestimo i započnemo jače voziti. Stignuvši do tikve Kruno stane dizati palangar. Ja i Ivo napeto čekasmo, hoće li Kruno što reći, ali on je poput mramornoga kipa stajao nepomično i samo katkada bi bacio pogled prema Prologu. Najposlije se javi: »Evo jednoga pauka, pripremite nož.« Odmah skočismo sa sjedala i nagnemo se, da vidimo, kako se riba vijuga u moru. Netom je izvukao ribu, odmah prekine nožem konop udice i baci ga na dno broda. Pauk je opasan, jer ima na hrptu 3 crne drače (bodljike), koje su otrovne.

Sada su redom slijedile prazne udice. To nam je ipak više godilo, nego li gledati netaknute udice. Doskora Kruno veselim glasom vikne brankanelu (štap, na kraju kojega su privezane tri udice, a služi, da se njim zahvati oveća riba, kako ne bi ispala u more).

»Ulovljena je velika riba!« — i on stane oprezno vući, a nas zaokupi od te lovine tolika radost, te od toga časa nije već za nas duvala bura, niti smo se pitali, kako ćemo kući. Nije dugo potrajalo a na kraju napetoga konopa, koji je koso poput pruta ulazio u zelenkasto more, zavijuga se pred našim očima riba kao crn kolac. Obijest svlada Ivu, te stane već izmišljati kojekakove doskočice, ali najedamput, kad je spazio, da je Kruno pustio ruke, problijedi i zagleda se otvorenih ustiju u more, a onda istisne drhtavim glasom: »Pregrizla konop . . . i pobjegla . . .« Samo tko je lovac, tko je ribar, znat će ono gorko čuvstvo, koje obuzme čovjeka, kada mu lovina izmakne iz ruku.

Svi smo stali kao prikovani buljeći tupo u rastalasano more. Zamasi vjetra bili su još jači i mi, pošto smo se domogli nekako obale, zakrenemo u jednu dražicu.

Kad smo izašli te počeli skakati po pijesku uz obalu, da se ugrijemo, Ivo ne mareći, što mu je bura lepršala košuljom, neprestano je ponavljao u jedan dušak: »Kakva riba! Jeste li vidjeli? Kakva riba!« Nato zaviče osorno Kruno: »Nemoj mi tu naricati kao kakva baba, već odlučimo, što ćemo.« Ja zapitam Krunu: »Što ti se čini, hoće li popustiti?«

Kruno mi odgovori, da bi najbolje bilo dignuti jedro, naravno uhvatiti »jednu ruku« i dok je manja, uputiti se doma (»jedna ruka« znači skratiti jedro za jednu ruku). Mi prihvatimo njegov naum i pošto smo digli jedro i »jednu ruku« uhvatili, krenemo.

Netom smo izašli, odmah nas je bura nagnula na bok, tako da smo zagrabili malo mora. Kruno stajaše nepomično na kormilu. Tada pozove mene, da mu držim »škotu« (konop s kojim se steže jedro), a Ivi zapovjedi da »šešulom« (mala drvena zdjela) izbaci vodu, koju smo bili zagrabili.

Najedamput se nedaleko od nas zacrni more od »refula«.

»Pusti škotu« — zaviče Kruno i sam naravna brod protiv vjetra. Bila je naime opasnost, da onaj jaki »reful« ne izvrne slabi brod.

Nekoliko smo puta još morali ponoviti slične vježbe, i napokon učinimo »viradu« (virati: dati brodu drugi smjer) i nakon pet časaka eto nas u našoj luci. Uredismo brod i spremismo se za od-

lazak, a Ivo počne iz svega glasa vikati i jaukati, kao da mu je tko umro: »Kakva riba! Jeste li vidjeli, kakva riba?«

Nama nije bilo do toga, da njega slušamo, već da čim prije dođemo kući, kako bi promijenili našu mokru odjeću sa suhom. No ipak, i ako nijesmo na glas govorili, svaki je u sebi žalio, što smo onakvu lijepu ribu izgubili . . .

Carmilojić, Split.



RIMSKI MOST U MOSTARU.

CVJETARICA.

Kraj vratiju gordoga dvora,
Tik glave kamenog lava,
Naslonilo curče se vitko
Pogleda stidnog i plava.

Na njoj su izdrte halje,
Sitne joj nožice bose,
Al' njene su oči safirne
I zlatne bujne joj kose.

U rukama malenim drži
Pregršti bijelih ruža,
Sjajnoj gospodi, što prolaze,
Plašljivom kretnjom ih pruža.

»Kupite, gospodo, cvijeća,
Cvijeće je istom procvalo!«
Al nitko niti ne gleda
Plašljivo djevojče malo.

V. W.

NOĆ U SNIJEGU.

Noć je l'jepa, divna, bajna,
Svud tišina, mir i tajna,
Šuti šuma, dol i brijeg,
Tiho, tiše pada snijeg.

Mjeseca nema ni zv'jezda,
Utihnuše ptičja gn'jezda,
Mir sad svuda pusti vlada,
Samo sn'ježak tiho pada.

Noć je l'jepa, divna, bajna,
Svud tišina, mir i tajna,
Pod koprenom sn'jega b'jela
Zamrla je noćca c'jela.

Milan Komorski.

NA UMORU.

Tiha noć je, majka sniva
Moja na umoru.
Tko zna, hoće l' jošte živa
Dočekati zoru.

»Sinko, reče, sretan budi!«
I zaklopi oči.
»Čuvaj mi se zlobnih ljudi,
Jer meni je poći.«

Kad ujutro plava zora
Rudjeti je stala,
Samrt majci kano mora
Na grudi je pala.

Još joj jedan uzdah kobni
Izvi se iz grudi,
A drugi dan nju su zlobni
Zakopali ljudi.

Zmaj Podunavski.

SLAVA HRVAT. PJESME O 1100. OBLJETNICI ROĐENJA SV. ĆIRILA.

Ljetos se navršilo tisuću i sto godina od rođenja sv. Ćirila, mlađega brata Metodijeva.

Malo se sačuvalo pouzdanih vijesti o životu svete braće. Tako se na pr. ne može utvrditi, da li su podrijetlom svojim čisti Slaveni ili čisti Grci, ili možda potječu od jednih i drugih. Svakako su rodom iz Soluna, gdje se uz grčki jezik mnogo govorilo i slavenski, budući da su se oko grada nalazila slavenska naselja. I tako su sv. braća općeći sa Slavenima mogla naučiti i njihov jezik; a možda su već i od kuće govorili slavenski. Neki tvrde, da im je i otac Leon bio Slaven kao i majka Marija; svakako je opravljao visoku vojničku čast u bizantinskoj vojsci, pa je prema tome ili doista bio Grk ili je barem morao dobro govoriti grčki.

Sv. Ćiril je kao mladić bio pozvan na carski dvor u Carigrad, gdje je s carevićem Mihajlom (III.) učio. Prezrevši svjetovne časti, koje je u takvim prilikama mogao postići, pođe u samostan, gdje se već nalazio brat mu Metodije, da se sasvim posveti duševnomu radu, radi čega bi prozvan »filozofom«. Za nas Hrvate i tadašnje Slavene uopće dobivaju sv. braća osobito značenje polovicom IX. vijeka, kad ih je na molbu moravskoga kneza Rastislava (846.—870.) car Mihajlo poslao u Moravsku. Putujući onamo svakako su morali proći Hrvatskom i Panonijom, gdje su također djelovali kao učitelji.

Od toga vremena počinje trnoviti put sv. braće. Budući da su uvodili slavensko bogoslužje, optužiše ih tako zvani »trojezičnici« (latinski svećenici, koji su tvrdili, da su samo tri jezika dostojna bogoslužja: grčki, latinski i židovski) kod rimskoga pape. Radi toga moradoše sv. braća u Rim. Uvjerivši se papa Hadrijan II., da na braći krivnje nema, odobri porabu slavenskoga jezika kod bogoslužja.

Međutim se Ćiril razbolio od velikoga napora i nesređenoga života te se povuče u samostan; odatle i njegovo ime Ćiril, dok se zapravo zvao Konstantin. No doskora iza toga umre sv. Ćiril, shrvan bolešću, i bi pokopan u crkvi sv. Klimenta, čije moći je sam Ćiril za svoga boravljenja na Krimu našao i sa sobom ponio.

Nakon smrti bratove nastavi Metodije sâm rad oko širenja kršćanskoga bogoslužja na slavenskom jeziku, i to ponajprije kod panonskoga kneza Kocelja, a kada je ovaj umro, i kod Moravljana. U to je vrijeme Metodije bio zaređen srijemsko-panonskim biskupom.

Međutim njemački biskupi, kojima je slavenski jezik bio mrzak, nijesu mirovali, vječno su rovali protiv Metodija i objeđivali ga kod pape. Videći pak, da papa ne mari mnogo za njihove spletke, štaviše da Metodija uzima u zaštitu, sazovu sami sabor u Regensburg (?), osude Metodija i bace u tamnicu. No budući da je crkveni raskol u to vrijeme sve to više uzimao mah, a rimski papa nije mogao dopustiti, da se Slaveni ovakvim postupkom njemačkih biskupa odbiju od Rima, uspije svojim odlučnim posredovanjem, te su Metodija nakon trogodišnjega tamnovanja pustili na slobodu.

No tim se nijesu svršili progoni. Ponovno optužen radi slavenskoga bogoslužja, pa i radi krivovjerstva, morao je Metodije u Rim, da dokaže ispravnost svoga rada. Papa Ivan VIII. vidio je smjesta svu nepravdu, koju su Metodiju nanosili protivnici njegovi, odriješi ga i pošalje natrag u Moravsku, gdje je tada vladao nedostojni nasljednik i sinovac Rastislavov Svatopluk (871.—894.); ovaj je izdao svoga strica Nijemcima i tako došao na prijestolje). Budući da je Svatopluk bio na strani njemačkoga svećenstva i za latinsko bogoslužje, imao je papa mnogo muke, da obrani i učvrsti položaj Metodijev u Moravskoj. I tako se rimski papa borio za slavensko bogoslužje protiv slavenskoga kneza.

Poslije svoga pohoda u Carigrad, gdje mu je patrijarha Focije također odobrio slavensko bogoslužje, dao se Metodije na prevođenje sv. pisma kao i uređivanje drugih knjiga, koje su bile potrebne kod slavenskoga bogoslužja. Shrvan neumornim radom i mukotrpnim životom umre Metodije u Velehradu 885. ostavivši za svoga nasljednika Gorazda.

Budući da je nakon smrti Metodijeve tadašnji papa zabranio slavensko bogoslužje, ostavi Gorazd sa svojim učenicima Moravsku te se raziđoše što po Hrvatskoj što po Bugarskoj.

U nas se Hrvata slavensko bogoslužje sačuvalo sve do današnjega dana u senjsko-modruškoj biskupiji.

I eto ljetos je hrvatski narod proslavio tisuću i

stotu obljetnicu rođenja sv. Ćirila. No nije ova proslava, kao što to često biva, došla pa prošla: bakljade, govori, pjesme i veselice, da onda opet sve padne u zaborav. Ovo je rijetka proslava, kojom se može ponositi sav hrvatski narod, jer je s njom u vezi i slava hrvatske pjesme.

Dne 3. srpnja 1927. nastupilo je u Frankfurtu na Majni hrvatsko pjevačko društvo »Kolo« sa svojih stotinu pjevača i pjevačica pred neko šest stotina sakupljenih glazbenih kritičara iz svih prosvijetljenih zemalja, da otpjeva oratorij* sv. Ćirila i Metodija, djelo dr. Božidara Širole.

Riječi (tekst) za taj oratorij napisao je dr. Velimir Deželić ml. s naslovom »Život i spomen slavnih učitelja svete braće Ćirila i Metodija, apostola slavenskih«. Čitavo je djelo razdijeljeno na četiri poglavlja s pristupnom molitvom. Ispred svakoga poglavlja kao i ispred pristupne molitve ukratko je rečen i sadržaj:

U samoći manastira sabrali se pobožni oci crnih riza bijele duše. Najstariji monah, sijedi Crnorizac Hrabar, štije i priča spomen i život solunske braće, svetoga Ćirila i Metodija. I riječi štioca postaju žive, pobožni ih oci slušaju ušima i gledaju očima. Bog tako hoće. Usta monaha sama od sebe šapću molitvu i psalme, pohvale i hvalospjeve onima, koje narod Slavenski i Crkva zapadna i istočna naziva svetom braćom, apostolima slavenskim.

I. U SOLUNU GRADU.

U devetom vijeku iza porođenja Gospodnjega svi Solunjani govorahu čisto slavenski. Solun bijaše slavenski grad. I iz toga grada izađoše Slavenima prvi nastavnici njihovi, utemeljitelji domaće knjige i vjerovjesnici i svetitelji: sveta braća Ćiril i Metodije. Ćiril, mlađi brat, tijelom slab i bolan, nježan i ćutljiv, bijaše muž slova i riječi, mislilac i filozof. Metodije, monah, bijaše čovjek djela i čina. A oba brata bijahu jedno, kao misao i čin. Grad, koji ih darova Slavenima, neka je blagoslovenl

II. U CAREVU GRADU BIZANTU.

Bizant nazvaše Carevim Gradom, jer Car bijaše u ono vrijeme država. Zasebna služba bje određena, kako se časti car. Oko njega se skupiše svi državnici i velikodostojnici, svi mogućnici i naučenjaci. Carev Grad bijaše središte sviju nauka i vještina kršćanskih i poganskih, sviju umjetnosti i raskoši, svega bogatstva i neobuzdanosti, velike svetosti i hereza. — I u taj Carev Grad dođe mladić Ćiril. A pozvan bje na sam dvor, da uči s carevićem. Bijaše to velika čast, ali i prigoda, da ga zanese koja zla struja naučanja, da ga zahvati bujica užitaka velikoga grada, da ga proguta vrtlog dvorskih počasti, nenavidnosti i zlobe. — Ali mladić Ćiril upoznavši ispraznost svijeta ostavi sve i pođe k bratu svome Metodiju u manastir na Gori. I Bog Gospod vidjevši vjeru čvrstu, prizna je i dade braći te oni čudom nađoše svete moći pape Klimenta mučenika. I više još. Ćiril primi nadahnuće i nađe pismo za slavenski jezik i sveta braća pođoše k Slavenima noseći prosvjetu i evenđelje.

III. KOD SLAVENA.

Slaveni se u ono vrijeme odvratiše od poganstva i običaja i vjerovanja svojih starodavnih, a bijahu željni vjere prave, jer vjerovjesnici dolazeći sa sjevera, zapada i juga ne donešahu Krista i slave Božje, već tražahu korist svoju vlastitu. Bijahu to, kako svjedoči sv. Bonifacije, ljudi bez obrazovanosti, znanja, jedva uki štiti i pisati, mnogi od njih nezaređeni ipak vršahu službe crkvene i učahu nauke suprotne vjeri pravoj. Ovi vjerovjesnici, željni vlasti, zastrašivahu narod đavolima i strahovima svakojakim. — Starci i žene slavenske ožalošćeni i bespomoćni prekoravahu puk, što se odrekao starine i ostao prazna srca. Ali srca Slavena ne bijahu prazna, već puna čežnje za spasenjem i gladi za Bogom. — I Bog vidjevši srca njihova posla Slavenima svijetlo s Istoka i dade im svetu braću Ćirila i Metodija, da jezikom slavenskim reknu: »Nebojte se, jer gle javljamo vam veliku radost. U gradu Davidovu rodio se Krist, Spasitelj sviju naroda«.



Dr. Božidar Širola, komponist oratorija Sv. Ćirila i Metodija.

IV. U VJEČNOME GRADU.

Sveta braća Ćiril i Metodije gledajući u rimskom papi nasljednika prvoapostola Petra, pođoše u Rim, a apostolik presudi i odluči o bogoslužju slavenskom. A glava Crkve Hristove, Hadrijan, čuvši, da dolaze slavenski apostoli u Rim s moćima svetoga Klimenta, izide im ususret sa svim građanima. Knjige njihove blagoslovi i položi na oltar i odobri slavenski jezik u službi Božjoj i liturgijskoj. I tom zgodom posveti papa Hadrijan dva brata za biskupe.

Oratorij se svršava ovim slavospjevom:

SLAVOSPJEV.

Vi krasne zvijezde doma svog
i cijelog roda slavenskog!

Vi ponijeste u tamni mrak
Božanstvenoga križa znak.
Množinu duša, sav naš kraj
razasja svete vjere sjaj.

Vrh roda bdijte slavenskog,
da ostane uz Boga svog!

Dne 6. srpnja o .g. otpjevalo je »Kolo« ovo remek-djelo i u zagrebačkoj katedrali pred mnogobrojnim svijetom.

Govoriti o skladbi, a ne čuti je, isto je, kao i govoriti o krasnoj slici, a ne vidjeti je; skladbu treba čuti, a sliku vidjeti. Pogotovu to vrijedi za skladbu, koja je čista (apsolutna) umjetnost. Mi sebi još možemo predstaviti sliku s bujnim bojama, kad nam je netko opisuje, i ako je ne vidimo, jer gledamo prirodu oko sebe, po kojoj je umjetnik slikar svoju sliku izradio, ali skladbe ne možemo sebi ni najmanje zamisliti, jer ove u prirodi nema. Skladba je zato čista umjetnost, i mi je moramo čuti. No toliko možemo reći, da će se jedva naći takovih tumača misli i osjećaja našega velikoga umjetnika dr. Božidara Širole, kao što ih je dalo hrvat. pjev. društvo »Kolo« pod ravnanjem Srećka Kumara.

Mi smo Hrvati malen narod, i upravo zato treba da se to većma ponosimo velikim uspjehom naše pjesme kod svjetskoga natjecanja u Frankfurtu, o kojem je njemački kritičar Karl Holl napisao za »Frankfurter Zeitung« ovu kratku ali značajnu pohvalu:

— U nedjelju čuli smo kao čistu korsku izvedbu »Život i spomen svete braće Ćirila i Metodija« za sole i mješoviti zbor a capella od Božidara Širole (Jugoslavija). Izmjenjuju se epske i dramatske partije. Raznolikost grupiranja sola, muških i ženskih glasova te mješovitoga zbora dopušta izvjesnu mnogostranost u načinu izražavanja, koji se služi i primitivno-arhaističkim i pučkim slavenskim elementima. Smisao za zvuk, koji živi u duši ove rase, daje djelu općeljudsko značenje, koje ga uzdiže iznad artizma. Ali sredstva, kojima se može služiti vokalni stavak, ipak su nakon 2 i pô do 3 sata potpuno iscrpljena. Djelo je ovaj puta bilo prema prilikama izvedbe skraćeno, ali za buduće izvedbe valjat će to skraćivanje udesiti prema dobro promišljenom planu. Izvelo je to djelo hrvatsko pjevačko društvo »Kolo« iz Zagreba, pod ravnanjem Srećka Kumara, te je dokazalo, da kultura zbornoga pjevanja stoji u toj zemlji na visokom stepenu. Prekrasni basovi, meki ženski glasovi, a nadasve naskroz u duši proćućena interpretacija. Dr. Viktor Benković, Josip Križaj, Julije Betteto i Svetozar Banovac ostavili su utisak potpuno spremnih solista. Koncerat je posjetio među ostalima predsjednik njemačko-jugoslavenskoga društva u Frankfurtu. Izvedba je primljena s odobravanjem, koje je odavalo zahvalnost«.

Ova ozbiljna pohvala njemačkoga kritičara mnogo kazuje. I mi se možemo punim pravom ponositi time, da i malen narod može biti velik, ako ima sposobnih ljudi. Naš je dr. Božidar Širola to dokazao.

I tako eto proslava tisuću i stote obljetnice rođenja sv. Ćirila nije samo došla pa prošla, već je ona ostavila iza sebe vidni znak: Oratorij sv. Ćirila i Metodija, koji će ostati kao stalna baština hrvatskomu potomstvu, da njime stoljećima i tisućljećima slavi svoje apostole sv. braću Ćirila i Metodija.

V. K.

* Oratorij (lat. oratorium zapravo bogomolja) je takva vrsta skladbe, koja ima nešto dramatsko, jer je u dijalogu, nešto epsko, jer se kazuje obično nešto iz prošlosti i života svetaca, nešto lirsko, jer dolaze i lirski momenti do izražaja. Osobiti su majstori u toj umjetnosti Johann Sebastian Bach (1685—1750), Franz Josef Haydn (1732—1809), Felix Mendelssohn (1809—1847), Robert Schumann (1810—1856) i dr.

USPAVANKOM POVJETARCA.

Uspavano već je selo,
Naherene kuće male
Uspavankom povjetarca
Davno već su pozaspale ...

Krijese se zvijezde sitne,
Za krošnjom se mjesec skriva
Sm'ješeći se malom selu
U noć kasnu, štono sniva.

Spustio se lahki sanak
Svakom biću svakom stvoru,
Zadr'jemali već su p'jetli
I čekaju ranu zoru.

Pozaspale male ptice
Sklonuv glave u njedarca,
Usnulo je šarno cv'jeće
Uspavankom povjetarca.

Usnulo je, sve već spava,
Već priroda cijela sniva,
Tek lahorić, budan jošte,
Lišće sneno još c'jeliva ...

R. Fabris.



SELJACI IZ BISTRE (HRV. ZAGORJE) NA II. SMOTRI HRV. SELJAČKIH PJEV. DRUŠTAVA.

ZLATNO DRVO.

(Rudolf Baumbach 1842.—1905.)

Soba, u kojoj počinje naša pripovijest, vrlo je jednostavna. Uz obijeljene zidove, kojih su jedini ukras nekoliko zidnih zemljovida, smjestile su se dvije postelje, polica za knjige i noćni ormarić, na kojemu se kočio globus. Usred sobe zauzeo je mjesto dugački stol, poprskan mnogim mrljama crnila. Za stolom sjedjela su dva dječaka od kojih dvanaest godina.

Plavokosi se zamislio nad jednim teškim mjestom Kornelija Nepota i uzdišući pregledavao rječnik. Smeđokosi se pak mučio, da iz nekoga devetoznamenkastog broja izvadi treći korijen. Jezikoslovac se zvao Ivica, a matematičar Hinko.

Od vremena do vremena uzdizali bi dječaci glave i gledali čeznutljivo na otvoreni prozor, kroz koji su muhe zujeći izlijetale i ulijetale. U vrtu sjalo je sunce na drveće i cvijeće, a oni su još cijeli sat morali ovdje da uče! Vrijeme je polako odmicalo, a nije se moglo ni pomisliti, da bi se skratilo vrijeme učenju. U pokrajnoj sobi sjeđaše za stolom doktor Batinović, njihov stanodavac, koji ih je ujedno i nadzirao. On je mogao svaki čas da zaviri u njihovu sobu, da vidi jesu li još tamo i da li uče.

»Hanibal je mogao zbilja štogod pametnije učiniti nego prelaziti preko Alpa«, škripaše Ivica, a »devet puta osamdeset i jedan jesu sedam stotina dvadeset i devet«, mrmljaše Hinko muklim glasom. Zatim se obojica odvrnuše od posla i stanu se ogledavati i zijevati.

Iznenada začuše glasno zujanje. Zlatna mara koja je sjedjela na drvetu, zalutala je u sobu. Tri puta je obletjela glave dječaka, a onda — pljus — pade u tintarnicu.

»Zapravo joj je sasma pravo«, reče Hinko, »zašto ne ostane tamo, gdje joj se sviđa. Ali utopiti se u crnilu, to je ipak jadna smrt. Čekaj, prijane, ja ću te spasti«.

Htio je kukcu pružiti držalo, da se spasi, ali je to Ivica brže izveo prstom. Onda su siromaha pomno osušili bugačicom i gledali ga, kako se umiva prednjim nožicama.

»Ima crne rogove i crveni prsni oklop«, reče Ivica, brišući tintom uprljani prst o kosu, »to je sigurno kralj zlatnih mara. On stanuje u dvorcu, sagrađenom od jasminova cvijeta, koji je pokriven ružinim laticama. Mušice i cvrčci njegovi su glazbenici, a krijesnice njegovi lučonoše.

»Ti si luđačić, kad tako govoriš«, reče Hinko.

»A tko sastane kralja zlatnih mara, taj će biti sretan. Pazi, Hinko, nama predstoji pustolovina ili što slično, a danas je usto i prvi svibnja, kad se događaju više od jednoga čuda! Gledaj, kako nam svojim ticalima i krilima domahuje! Sad će se preobraziti i ukazati nam se kao vilenjak, ogrnut u kraljevski plašt sa zlatnom kacigom na glavi«.

»Jest, ako ti ne treba. Odletjet će on«, reče Hinko smijući se. »Ha, što sam rekao!«

Dječaci stupiše do prozora i gledahu za kukcem. U dalekom luku proleti on zrakom i nestane ga s one strane vrtne ograde. Uto se začuje iz pokrajne sobe slabi šušanj i djeca se okrenuše, da se vrate knjigama . . .

»Gle čuda!« prošapta Ivica prijatelju i pokaže rukom na tintarnicu. Iz tintarnice rasla je grančica, rasla očigledno i dosegla do stropa.

»Mi snivamo«, reče Hinko i protare oči.

»Ne, to je priča«, klicaše Ivica, »to je živa priča, a mi sudjelujemo u njoj«.

Grančica je postajala veća i šira, puštala je grane, lišće i cvijeće. Stropa nestane, zidovi se razmakoše i mračna šuma okruživala je začuđene

dječake. »Naprijed!« poviče Ivica i povuče sa sobom Hinka, koji se opirao. »Idemo ususret pustolovini.«

Cvatući grmovi otvoriše se sami i načiniše tako djeci put. Sunčane su se zrake lomile u granju drveća i bacale svijetle krugove na mahovinu i cvijeće raznih boja. Gore na krošnjama lepršale su ptice odjevene u šarena, pernata odijela, a srne i jeleni skakutali su veselo amo tamo.

Kad su tako koracali, najednom se šuma rasvijetlila, a kroz granje i stabalje činilo se kao odsjev vatre i Ivica šapne svom drugu:

»Pustolovina je blizu.«

Stupili su na neku čistinu, u sredini koje je stajalo jedno jedino drvo. Ali to ne bijaše obično drvo; to je bilo čudesno drvo, o kome je Ivica već toliko puta čuo: drvo sa zlatnim lišćem. Dječaci zastadoše od čuda.

U taj čas izađe iz debla patuljak, velik kao trogodišnje dijete, ali nije imao široke glave niti velikih noga, kao kod potuljaka, već bijaše vitak i lijepa uzrasta. Imao je zeleni ogrtač i zlatnu kacigu, pa su oba dječaka znala, da je to njihova zlatna mara.

Patuljak pokroči nekoliko koraka i nakloni se. »Začarana kneginja čeka na svoga spasitelja«, reče on. »Koji će od vas poduzeti taj pothvat?«

»Ja«, reče Ivica veselim glasom. Patuljak dovede odmah jednoga konjica, koji bijaše bijel poput mlijeka, a nosio je zlatnu ormu.

»Ne čini toga Ivice!« opominjao je Hinko bojažljivo, ali Ivica je već sjedio u sedlu. Poput vjetra podigao se čarobni konj pa zabacivši glavu, da mu je griva lepršala, pojuri kroz šumu. Pred njima je kao vodič letjela jedna mala zlatna mara. Ivica se još jednom okrenuo i vidio svoga prijatelja, gdje stoji pod zlatnim drvetom, a onda mu nestade s vida i drveta i prijatelja.

Bilo je to veselo jahanje. Ivica sjeđaše u sedlu tako sigurno i udobno, kao na školskoj klupi. Kad se sjetio, da se još pred jedan sat znojio uz Kornelija Nepota i drhtao pred doktorom Batinovićem, morao se nasmijati. Od malenoga đaka u kratkom kaputiću postao je vitez s plaštem, mačem i zlatnim ostrugama.

Za neko vrijeme njegov konjic veselo zarza. Šuma postade svjetlija. Još nekoliko skokova i konj se sa jahačem zaustavi pred krasnim dvorcem. Šarene zastave vijorile su se sa tornjeva, trublje i rogovi su trubili a na doksatu stajaše kneginjica, mašući bijelim rupcem. Ona je sasma nalikovala na susjedovu Ljerku, s kojom se vitez Ivica igrao, dok je bio još dječakom i dok je išao u školu, samo je sada bila veća i tisuću puta ljepša.

Ivica skoči sa sedla i požuri se zvečeći ostrugama uz mramorne stepenice. Na vratima stajao je neki čovjek, valjda dvorski maršal kneginjice, koji se našemu Ivici činio vrlo dobro poznat.

A maršal ispruži ruku, uhvati viteza Ivicu za uho i poviče:

»Zaspao je nevaljalac. Čekaj, ja ću te!«

Tu nestade čarolije. Ivica sjeđaše opet za stolom, pred njim su opet Kornelije Nepot i latinski rječnik, nasuprot sjedi Hinko i piše, da sve pero škripi, a kraj njega stoji doktor Batinović i gleda kroz naočale na pospanca.

Kad je konačno došao čas slobode, pa kada su dječaci užinali u vrtu pod drvetom, ispripovjedi Ivica prijatelju, što je snivao.

»To je zgodno«, reče Hinko, kad je Ivica svršio, »to je uistinu čudnovato. Ta ja sam imao isti san! Jedino je svršetak drugačiji; kod mene nije bilo začaranoga dvorca«.

» Pripovijedaj!« nukao ga Ivica.

»Do zlatnoga drveta slaže se moj san s tvojim. Ti si uzjahao i otišao da oslobodiš knjeginjicu. Ja sam ostao, stresao drvo i napunio džepove zlatnim lišćem. Onda me je ludi doktor probudio, i svega je nestalo.

»Hinko«, reče Ivica uvjerljivo i stisne prijatelju ruku, »kad dvojica isto sanjaju, onda im se san sigurno ispuni. Zapamti to!«

Zatim su pojeli ostatak užine i otišli se igrati.

Jesu li se ispunili sni dječakâ? Jesu. Ivica postade pjesnik i jašio je na svom Pegazu kroz zelenu šumu priča. Hinko, koji je u snu stresao drvo i natrpao džepove zlatnim lišćem, bio je njegov nakladnik.

S njemačkoga preveo: **Hans Richter.**

PJESMA O SREĆI.

Misli teške već me more
Pitajući samu sebe:
Tko si, gdje si, divni stvore?
Mučno li je spoznat' tebe!
    Tebe traže od početka
    Želeć' druge žića slasti;
    Slava znaju da je r'jetka:
    Bar pred tvoje noge pasti.
Da l' se kriješ, ti carice,
U moćnome ruhu blaga?
Ili — možda tvoje lice
Sja, gdje vlada um ko snaga?
    Nisi l' možda čari svoje
    U ljubavnom skrila gledu? . . .
    Ili tamo, gdjeno poje
    Majka pjesme malom čedu?

Zašto tebe baš svi ljube
Bez prestanka? Bez odmora
Svi se žure, da te snube . . .
Misle: Sreća nać' se mora!
    Raznom smjeru razni hrle . . .
    Gdje tko misli, da si tamo;
    Pa kad mnogi već te grle
    Rasplineš se . . . to svi znamo!
Što si takva nestašnica,
Što ne staneš u svom hodu?
Što ljepotu svoga lica
Uskraćuješ ljudskom rodu?
    Srce moje često sniva:
    Ti ljepoto veličajna . . .
    . . . Cvjetni grimiz kako skriva
    Carstva tvoga vrata sjajna . . .

A iza njih ti u sjaju
Od svih ljudi si ljubljena . . .
Ja u jednom čekam kraju
Pred vratima — uzbuđena.
Ljudskih briga u odori,
Ozebla na žića stazi . . .
Kucam, da mi se otvori,
Da me oko tvoje spazi!
Od bojazni dršćem tude
Hoćeš li me igda čuti . . .
Takva čuvstva me probude,
Srce mi se naglo smuti.

Pa se pitam: što si, gdje si?
Ovdje ili onkraj groba?
Okrutnica kakva jesi:
Od čovjeka činiš roba?!
Pa ja ipak, Srećo moja,
Tebi pjesmu evo skladam,
Kazujuć' ti čuvstva svoja,
Dolasku se tvome nadam!
Ma da znadem stalnost tvoju
Ipak bih te htjela steći,
Pa kad svršim u pokoju,
Srećna bijah! . . . mognem reći.

Katica Agić.

NOĆ.

Zemlja se ovila mrakom,
Koprenom tananom, lakom,
I zv'jezde izašle sjajne,
Da priče pričaju bajne,
A srcu beskrajno godi
Lahor, što struji po vodi.

I tmina je spustila krila,
A jato čarobnih vila
Skakuće pjenama vala,
Podnožjem sićušnih žala,
Vrsima ponosnih gora
I po dnu dubokog' mora.

Tihano titraju zv'jezde,
Vile se igraju jezde
I sve se sjaji i sl'jeva
U himnu, što no ju pjeva
Noć nebu, moru i svima . . . .
Što lijepim se zanose snima.

Dušan Buřt (Split).

PARIZ I PARIŽLIJE.

Stranac se zapanji, kad prvi put dođe u Pariz. Čitav je grad silan i svaka je jedinica njegova silna, bila ona crkva, naučna zbirka, muzej ili privatna zgrada. Ljudi po ulicama vrve kao pčele za rojenja. Novajlija se ne može tako šale snaći. Od prijeke mu je nužde znanac, koji će ga voditi, i taj često mora svoga gosta povući za rukav, osobito na raskršćima. Veliki je promet u Milanu tek blijeda slika prometa u Parizu, kao kad dođeš iz Zagreba u Varaždin. Stranac u prvi mah osjeća, kao da je izgubljen. Ali kad za dva tri dana uhvati glavnu okosnicu Pariza i upozna glavne smjerove nadzemne i podzemne električne željeznice, tjeskobe sve više nestaje. Znamenitosti i velike zbirke su po Parizu pojedince razmještene po raznim gradskim dijelovima kao njihova središta, pa tako i one pridonose upoznavanju rasporeda grada. Kad je to stranac u glavnom upoznao, može se i sam kretati po gradu.

Pariške su znamenitosti potanko opisane u svim jezicima, u glavnom su poznate i našoj naobraženoj publici, kao i našim učenicima, pa ih stoga ne ću ovdje opisivati. Radije ću se zabaviti samim Parižlijama, o kojima se tako malo spominje, kad se govori o Parizu. U Francuskoj nije kao na pr. u Njemačkoj, gdje ima nekoliko političkih i kulturnih centara, kao Berlin, Dresden, München itd., gdje valja sva ova mjesta i njihovu okolinu upoznati, ako želiš dobiti cjelovitu sliku njemačkoga naroda i njegove kulture. Svaki naime dio Njemačke ima svoje vlastite oznake. U Francuzkoj nije tako. U njoj je samo jedan centar: Pariz, gdje se skupilo sve, što francuski narod ima povjesnoga, umjetnoga, političkoga, socijalnoga od najstarijih vremena do danas. Pače i više! Nijesu se u Parizu skupile samo spomenute tečevine francuskoga naroda, nego su se u njegovu stanovništvu slile sve duševne i tjelesne vlastitosti cijeloga naroda. Kakav je Pariz, takva je i Francuska, kakvi Parižlije takvi su i drugi Francuzi, pak je s toga Parižlije promatrati osobito poučno.

Koliko me zanimaju povijest i kulturne tečevine nekoga naroda, toliko i njegov moderni narod. Naročito sam rado promatrao Parižlije i zato, jer nam ih postavljaju kao uzor finoće, susretljivosti, nježnosti u osjećaju te im se kao sukusu svih ljudskih vrlina daje prvo mjesto među narodima zemaljske kugle. Tako se i u školama o njima uči, da su »veliki i u ratu i u miru«. — Mnogi se za njih tako oduševljavaju, da neprestano naglasuju: Pariz, Francuz itd. isprsujući se time pred neupućenima, što su koje vrijeme u Parizu proživjeli. Sve je to mnogo vrijedilo prije, dok naši ljudi nijesu putovali po svijetu i dok je i Beč bio udaljen, a o udaljenosti se do Pariza mislilo kao danas do Amerike. Ali danas, kad ne samo inteligenti nego i radnici naši putuju po svoj Evropi i kad upoznaju redom svjetske države i velike narode, vide,

da ipak nije na Francuzu i Parižliji sve samo čisto zlato, nego da je odgoj njihove ćudi i značaja znatno urešen patvorenim dragim kamenjem, kojim se neizvježbano oko vara.

Odgoj i ćud svakoga naroda jasno odsijeva iz izričaja ljubavi i mržnje, veselja i žalosti, vladanja prema stranima itd. Uzmemo li, da je Parižlija izričaj Francuza općeno, to bi već sam Monparnas bio slabi znak njihova odgoja. No ovdje ne ću samo po tome suditi Parižlije, jer niskoga ženskog svijeta ima i drugdje, ako i ne ovakvoga. Ja ih na Monparnasu nijesam ni promatrao. Ali sam ih promatrao u povjesnoj proslavi, kad su slavili 13., 14. i 15. srnpja, dane razorenja bastile (1789. g.), što se slavi svake godine. Tom se zgodom dobro vidi, kakvi su Parižlije ... Pred te je dane sav Pariz, osobito građanski Pariz, u žurbi. Kite se trgovi, ulice, kuće. Najvećma su zaposleni krčmari postavljajući pred krčmama stolove i tribine za glazbu, vješajući lampione i druge uresne svjetiljke. Ta pred krčmama će pariški puk slaviti svoje oslobođenje pijući, plešući i galameći cijele tri noći... Stranac je vrlo ljubopitan, čim će još osim ovih materijalnosti pariški puk pokazati zahvalu svojim pređima za takvo djelo, kakvo je razorenje bastije! Ja sam očekivao veličajnu manifestaciju! Ta, spomen na razorenje bastije, elektrizira sve protivnike silovitosti, pa kako ne će francuski narod, a ponajvećma Parižlije? — Veselio sam se, što ću biti učesnikom proslave neuporedivoga događaja, koji je skrenuo smjernice Evropi i svijetu. Slava je počela 13. srpnja naveče i proslijedila kroz cijelu noć. Tako je bilo 14. i 15. srpnja.

Oko devet sati nasta gužva po svim ulicama, osobito oko malih gostiona i krčama, pred kojima zasjaše lampioni i udariše glazbe. Prolaznici su zaplesali pred krčmom, gdje bi ih glazba zatekla. Tada su obređivali od krčme do krčme ... Slijedio sam ih sve u nadi, da ću i što drugo vidjeti, osim vina i plesa. Ali uzalud! Svuda samo glazbe i neobuzdani, raspojasani plesovi! A glazba je bila takva, da doista nijesam vjerovao, da ju slušam u Parizu! Veliki je bubanj udarao, mjedeni su tanjuri zvečali, ručne harmonike cvilile. Jači je »kor« pratila još i gitara... Koliko su milozvučnije i skladnije naše tamburice, pa i guđenje po našim zagorskim i prigorskim selima, gdje »bajs« vodi glavnu ariju. Naši cigani izvode glazbeno biserje prema bezosjećajnom udaranju pariških tih »orkestara«. — Sluge iz podruma u bijelim pregačama udarale su u bubanj, konobari razvlačili harmonike i tako dalje. Gdje se nije našla druga »odvažna« ženska, da otvori ples, zapala je čast debelu i bezukusnu krčmarevu kuharicu. O vladanju ne ću ni govoriti! Sve sam do u kasnu noć obilazio te plesove, pak sam svuda vidio isto, a nigdje što otmjenije! Moj mi je vodič, koji potanko Pariz poznaje i već po četvrti puta gledao tu proslavu, rekao, da se danas tako slavi posvuda u Parizu! Ne bih nikada i nikome vjerovao, da se Parižlije općeno mogu ovako neukusno veseliti. Doista je bilo daleko od otmjenosti... Ozlojeđen vraćao sam se u stan poslije tih proslava i žalio za izgubljenim noćima. Primijetio sam, da se ta proslava izrodila u krčmarske poslove, što je i moj vodič potvrdio. Pučanstvo se oko tri i četiri sata izjutra vraćalo kući bučeći po svima i najmanjim ulicama Pariza. Ne razumijem ljude, koji su vidjeli tu slavu, da mogu govoriti o općenoj otmjenosti Parižlija.

Službeni je Pariz slavio razorenje bastije 14. srpnja običnom vojnom smotrom, kojoj su pribivali civilni i vojni predstavnici Francuske.

Francuzi, kako je poznato, imaju svoju veliku glazbenu školu i vlastitih velikih skladatelja. Ali se utjecaj te glazbe ne zapaža na pučanstvu Pariza, kako se to vidi na puku velikih gradova drugih naroda. U Parizu nijesam vidio ni t. zv. »placmuzike« kao po njemačkim, talijanskim i našim gradovima. Pače su se posjetnici na izložbi 1925. god. morali zadovoljiti velikim bubnjevima i »verglecima« pred raznim zabavnim barakama kao kod nas na sajmovima u našim malim mjestima. Vojne glazbe, koje su udarale pred svojim odjelima na velikoj smotri, daleko su za našim i današnjim vojnim kapelama, premda znatno zaostaju za prеđašnjima. Sve me je to neugodno iznenadilo.

Parižlija nije baš otmjen ni prema strancu. Možda je tko to bolje iskusio, ja nijesam! Susretljivost se Parižlija ne može usporediti s onom na pr. u Beču, Münchenu, pa i u Italiji. Stranac obično mora u gostionice. Kulturni svijet budno bdije, da gostioničari ili njihovo osoblje ne čini nepogoda strancu. U Parizu pak može stranac doživjeti dosta nezgoda, osobito ako nije vješt francuskomu jeziku, jer pučanstvo ne samo, da nije susretljivo, nego često vidi u svakom strancu pobijeđenoga Nijemca, kome smije svakom zgodom pokazati svoju pobjedničku premoć. Na putu je do Pariza neki kolodvorski poslužitelj u D. vikao za mnom neke pokliče, slične njemačkima i zaračunao mi punjenu žemičku, kao da sam naručio večeru. Konobar u Parizu noseći mi vino izrugivao mi se iza leđa pred gostima riječima »nohaglaz« (noch ein Glas) i prigovarao mi, da sam zatajio neku narudžbu. Nekom se mome znancu već prvi dan u Parizu desilo, da mu je gospodarica panziona naveče dobacila, nije li možda »zabunom« odnio banku od sto franaka, koja je tobože ležala na stolu, kad je on unaprijed račun plaćao, jer da joj upravo od tada fali ta banka, a služavka da ju nije nikako uzela. Ovakve su upadice na dnevnom redu. Oblast je napokon morala postaviti posebne policiste sa oznakom »spricht deutsch«, jer su putnici iz Njemačke i svi drugi, koji ne znaju francuski, bili bez pomoći u ovakvim zgodama.

Parižlije — kako rekoh — znadu obično samo svoj jezik. Ne razumiju ni talijanski, a nekmoli njemački ili koji drugi jezik. U talijanskim gradovima razumije malone svaki inteligenat ili javna osoba dostatno njemački a u Njemačkoj francuski i engleski. U velikim gradovima drugih država, kamo se navraćaju stranci, u javnom će se lokalu odmah pobrinuti, da se tko nađe, da olakša sporazum. U Parizu toga općeno nema, osim možda za Engleze i Amerićane, koji mnogo troše radi svoje dobre valute. Neka nitko običan ne računa, da će si u Parizu pomoći kojim drugim svjetskim jezikom, nego neka se pobrine za pouzdana znanca, koji poznaje Pariz i jezik, jer će inače slabo proći. Istina, putniku se dosta toga dešava i u Italiji, osobito južnoj, ali je ipak s Talijanima



BUNJEVAČKI HRVATI NA II. SMOTRI HRV. SELJAČKIH PJEV. DRUŠTAVA.

lakše, jer on ne traži, da ga smatraš prvim gentlemanom svijeta. Talijan se smije, ako mu uspije, da te nasamari, ali se ne srdi, kažeš li mu lopov, ako ne uspije... Sve ovo pokazuje ćud i odgoj naroda.

Parižlije se također neukusno izrugivaju drugima a osobito Nijemcima poslije rata. Na Monparnasu su mnogi vrtuljci, čarobnjačke i akrobatske kućice, streljane, u kojima se od zabave gađa na smiješne likove itd. Među karikaturama ima najviše »Mihla, Sepla, Jergla« i drugih imena Nijemaca. Prirodno, da svaki Parižlija najmilije gađa u Nijemca, pa kad pogodi, posmatrači se smiju i porugljivo primjećuju. — Na drugom su opet mjestu svrstane lutkice francuskih i njemačkih konjanika Kad se stroj navine, jašu one naokolo i bore se sabljicama. Dakako, francuski konjanik uvijek Nijemcu raskoli glasu, a publika se pobjedonosno smije. Tako to ide redom na zabavištima. Stranci, koji nijesu ni Nijemci ni Francuzi, sve to gledaju i žale nepravilni odgoj puka, pak im se pričinja, da se pobjednik nekako boji pobijeđenoga... Uvjeren sam, da se slavenski svijet ne bi nikome ovako javno izrugivao, jer finije osjeća, a germanski ne bi to od svoga ponosa činio.

Doista se strancu ne može mnogo toga sviđati. Mnogo se toga od Parižlija ne podudara sa razglašenom njihovom vanjskom i nutarnjom otmjenošću, te i nehotice spoznajemo, da oni nijesu ništa viši od građana drugih gradova i naroda.

Kad su još nedavno strani putopisci opisivali tuđe narode, spominjali su također i njihove pogreške, da bude opis vjerniji. Pače mnogi nijesu opraštali ni vlastitomu narodu, te su mu isticali zle navike. O Francuzima začudo toga nijesu prije činili, kao da su oni savršeni. Osobito su naši putopisci izbrajali o njima uobičajene pohvale. Da, Parižlije su bili sretni sve do pred svjetski rat, jer su ljudi gledali u njima samo dobro, no posli rata im se svijet više približio i uporedio ih s drugima. Tada se vidjelo, da dobrih svojstava ima i u drugih građana, još i više nego u njih.

Nitko pametan ne može poreći, da se u Parizu nije prikupilo neizmjerno mnogo naučnih, umjetničkih, građevnih, uopće kulturnih ustanova, što ih je dosad čovječja umna i fizička snaga stvorila. Svaki se tome klanja. Ali ipak ne bi zato nitko smio dopustiti, da ga to tako zaslijepi, te ne bi vidio ljude, osobito današnje ljude. Objektivan posmatrač mora znati razlikovati prošlost od sadašnjice. Kod Talijana, Nijemaca, pa i drugih naroda to se točno provodi, pa zašto se ne bi i kod Francuza, kad o njima govorimo i pišemo, imajući pred očima onu staru: »qui bene distinguit, bene docet« (tko dobro razlikuje, dobro uči) ...

Viator.

VAE VICTIS.

Rim opkoljen je vojskom tuđih lica,
Izići ne mo'š, baš da si i ptica.
Da l' moguće je? Pravo l' vide oči?
Gal divlji kô pobjeditelj se koči!

Zar Rim je satrt? — Nema Rima! — vele
Ti starci tu, što mr'jet' u gradu žele.
To udar težak bješe rimskom rodu:
Tek zlatom spasit' grad svoj i slobodu!

I rane kad će preboljeti ove,
On znat će dan, što crnim ga prozove!
Kad Rim razori galska ruka kleta
I spali ga kad — gospodara sv'jeta!

Čuj, orle gordi, što s' nad Rimom viješ,
Da l' znaš još sad za rimski »ater dies«?**
»Vae victis!« — kliknu galski vođa ljuti.
Pobjednik zbori; pob'jeđeni šuti.

Mladi pisac.

* Vae victis = Jao pobijeđenima!

** Ater dies = crni dan.

LISTAK

MISLI VELIKIH LJUDI.

»Nije dragocjena nagrada već rad. Radiš li i učiš samo zato, da ubireš plodove truda svoga, težak će ti biti rad tvoj; ali ako rad svoj voliš, naći ćeš i sam u tome nagradu svoju«.

L. N. Tolstoj, veliki ruski pisac i mislilac (1828.—1910.).

»Koristi kad nema i sitna probitka,
Ni prijateljstvu nema dugoga žitka«.

F. v. Logau, njemački pjesnik epigrama (1604.—1655.).

— lj —

DRUGA SMOTRA HRVATSKIH SELJAČKIH PJEVAČKIH DRUŠTAVA.

Tko je dne 21. svibnja o. g. bio u Zagrebu, mogao je vidjeti neobično lijepu i slikovitu povorku hrvatskih seljačkih pjevačkih društava, koja su toga dana održala svoju drugu smotru.

Na čelu povorke išla je fanfara »Hrvatskoga Sokola« sa nekoliko vodova sokolaša, u sredini stupala je druga fanfara, dok je povorku zatvarao konjanički odio hrvatskih sokolova.

U isto vrijeme sa smotrom selj. pjevačkih društava bila je priređena i izložba seljačkih radova u »Zagrebačkom Zboru«; izložba, kojom bi se mogli ponositi najveći i najnapredniji narodi, kao što su Englezi, Francuzi ili Nijemci.

U vezivu je naš narod doista umjetnik u potpunom smislu riječi. Opisati se to ne da, to treba vidjeti. Čovjek ne zna, čemu bi se više divio, da li ukusu ili izradbi, bujnim bojama ili ornamentici. Najskupocjenija tvornička roba u svili i kadifi ne može se niti izdaleka usporediti s tim radom naše marne seljakinje vezilje i seljaka tkalca. Sve su to ljudi samouki, koji uz težak poljski i kućni rad nađu za zimskih večeri toliko vremena, da stvore djela neprocjenive vrijednosti.

Bilo je tu izloženo i muških ručnih radova: košarâ najrazličitijih oblika, kuhinjskoga pribora, posuđa, kolicâ, igračaka, ukrasa za kuću itd; jedan seljak samouk izradio je upravo majstorski (tkalački) rázboj, drugi malu seosku kućicu i dr.

Naš narod je bez sumnje vrlo nadaren i pokazuje osobit smisao za sve, što je lijepo, i volju za rad. Sve te rukotvorine proizašle su iz nutarnje duševne potrebe. Naš se seljak ne zadovoljava tek time, da ima krov nad glavom, nešto ruha na sebi i kruha u kući, već on ima potrebu, da to ruho bude po mogućnosti i lijepo, slikovito i gizdavo; on voli svoju pjesmu i svoju tamburicu, uopće sve, što može iole poljepšati i zasladiti inače mukotrpan mu život. I zato on ulaže toliko truda upravo u vezivo i druge ručne radove, koji svjedoče o njegovoj nadarenosti i bujnoj mašti.

Da donekle barem upoznamo naše čitaoce s narodnom nošnjom i narodnim vezivom, donosimo tri slike sa ove nada sve uspjele smotre hrvatskih seljačkih pjevačkih društava.

-lj-

»TJEDAN ŠTEDNJE«.

(3. VII.—10. VII.)

»Čuvaj bijele novce za crne dane«.

Glasilo hrvatskoga kulturnog društva »Napredak« u Sarajevu donijelo je u 10. broju za srpanj mjesec niz poučnih članaka o štednji.

Da upozorimo naše čitatelje, od kolikoga je značenja štednja ne samo za pojedinca nego i za čitav narod, donosimo nekoliko izvadaka iz spomenutoga 10. broja »Napretka«.

O »značenju nacionalne štednje« veli dr. Josip Andrić, ravnatelj podružnice Hrv. polj. banke u Sarajevu, ovo:

»Prije više godina boravio sam u Švajcarskoj između ostaloga i radi toga, da proučavam privredne životne prilike tamošnjega težačkog svijeta. Švajcarski težak je u glavnom mali i osrednji posjednik — većih posjednika uopće nema —, dakle posve su slične prilike kao i kod nas u Bosni i Hercegovini. Ali premda od naravi bistar, ipak je naš seljak siromašan, neuk, na niskom stupnju kulture, privredno slab, te prema tome slabo cijenjen, dok su švajcarski seljaci s reda imućni, na visokom stupnju kulture, socijalno najodlučniji faktor, ugledni i visoko cijenjeni, i ako od naravi nijesu nimalo nadareniji od našega seljaka. U razgovoru reče mi jedan švajcarski seljak: Ovo, što mi zemljodjelci imamo, nijesmo stekli od prihoda našega gospodarstva — ovi su neznatni prema uloženom obrtnom kapitalu, radnoj snazi i vrijednosti nekretnina i živoga i mrtvoga inventara, jer poljoprivreda nosi od svih privrednih grana najmanju rentu — nego u prvom redu potječe naš imetak od štednje«.

Tako govori švajcarski seljak, koji je iskustvom došao do takvoga uvjerenja, a ima neograničeno povjerenje u banku, kojoj daje svoj novac na ukamaćenje. Što pak znači, kad narod nema povjerenja u svoje banke, vidi se iz primjera, što ga navodi isti pisac:

»Najbolji a nedavni primjer za ovo pružila nam je Francuska prigodom posljednje krize njezinoga franka, koja nam je svima još u pameti. Franak je francuski stao katastrofalno padati i izgledalo je, da je neizbježiv državni bankrot u Francuskoj. Ali čim je došla na upravu Francuske vlada, u koju je francuski narod dobio povjerenje, i kad su ulagači uvidjeli, da im ta vlada u punoj mjeri štiti interese, povratili su svoje uštede na njihovo prijašnje mjesto, prestala je navala za tuđim valutama, te je kriza odmah jenjala i ubrzo posve minula. Treba naročito istaći, da je francuski narod poznat kao jedan od najštedljivijih naroda na svijetu«.

Kako je kod nas Hrvata sa štednjom, o tom među ostalim kaže glavni ravnatelj Prve hrv. štedionice u Zagrebu Milivoj Crnadak u svom članku »Štednja kao nacionalna nužda Hrvata« ovo:

»Kod nas Hrvata, kraj svih onih odličnih svojstava našega naroda moramo žalibože priznati, da kod znatne većine svih nas postoji ipak donekle prelahko shvaćanje života, te da većina našega naroda ne štedi onako, kako bi mogla, već živi preko svojih prilika i troši za život više nego li bi pojedinac po svom dohotku mogao i smio trošiti.

U tom smjeru možemo si uzeti primjer na našoj slovenskoj braći, koji sasvim ispravno važnosti štednje posvećuju kud i kamo mnogo veću pažnju i koji za život daleko manje troše, nego li mi Hrvati.

Kod širokih slojeva našega seljačkog pučanstva postoji još uvijek u velikoj mjeri zla navika čuvanja ušteđenih novaca kod svojih domova, a da ih ne ulažu plodonosno kod raznih štednih ustanova, koje pružaju dovoljno jamstvo i sigurnost, kao što je to slučaj kod naprednijih naroda, a ovo čuvanje uštednja seljaka kod svoje kuće šteti u prvom redu same seljake, neracionalne štediše, a također u velike narodnu privredu time, što priječi daljnje

potrebno kolanje novca dotično umanjuje opticaj novčanica, te time pridonosi poskupljenju kamatnjaka za potrebe privrede«.

Budući da je štednja od tolikoga značenja i za pojedinca i za čitav narod, treba nastojati, da se i naš narod privikne na štednju. Kako će se to najlaglje postići, o tom govori u svom članku direktor preparandije u Sarajevu Mijo Vučak:

»Prije blizu četiri godine osnovala je Središnja Uprava Napretka Napretkovu Zadrugu, kojoj valja začetke tražiti u jednoj našoj težnji starijega datuma, koja je u propagiranju i organiziranju štednje među Hrvatima tražila zadovoljenje jedne naše velike nacionalne, kulturne potrebe.

Da naš rad na propagiranju i organiziranju štednje donese što bolje rezultate, da poprimi što jače moralno i nacionalno-odgojno značenje, uvodimo t. zv. »tjedan štednje«.

Na međunarodnom kongresu štedionicâ u Milanu 1924. zaključeno je od predstavnika oko 500 štedionica, da se u buduće dan 31. listopada svake godine proslavi kao internacionalni »svjetski dan štednje«.

Na taj se dan u velikom broju država Evrope vrši svestrana propaganda za štednju. Po prvi puta se održavao »svjetski dan štednje« u Evropi godine 1925. U Americi je već unatrag mnogo godina uveden »tjedan štednje«. U to vrijeme u prvom redu štedionice provode živu agitaciju za dobivanje novih novčanih uloga i predobivanje novih ulagača. Tako se na pr. na prvi dan štednje u Austriji u djelokrugu samo jedne štedionice prijavila 953 nova ulagača i zatražene su 463 kasice za štednju. Dan štednje je ovdje učinio, da su ulošci u štedionicama u godini 1925. prema visini uložaka u 1924. porasli za 199,000.000 zlatnih kruna, a u narednoj 1926. godini opet za novih 84,000.000 zl. kruna. Ovakovi uspjesi u nacionalnom gospodarstvu jedne države i jednoga naroda znače svakako vrlo mnogo. Nedavno smo opet mogli čitati u novinama, kakove je sjajne rezultate imala u Čehoslovačkoj samo propaganda štednje među školskom omladinom.

Naš »tjedan štednje« (3. VII.—10. VII. u godini) bit će donekle oponašanje ovoga »svjetskog dana štednje« ili američkoga »tjedna štednje«, ali samo donekle. U bitnosti je ipak znatna razlika. Vani su štedionice išle u glavnom za materijalnom svrhom štednje. Kod nas će »tjedan štednje« imati dublje značenje. Moralni je momenat u našem radu kud i kamo jači od materijalnoga. Mi u našem radu niti smo se oslanjali niti ćemo se u buduće oslanjati na onaj maleni postotak naših imućnijih ljudi, koji, eventualno imadu i zašteđenoga novca. Mi na njihove uloške mnogo ne računamo. Rijetko oni imadu smisla i razumijevanja za ovakav rad, kao što je ovaj naš.

Mi težimo za tim, da na štednju priviknemo maloga našega čovjeka, koji jedva može da spaja kraj s krajem, koji tvrdi, da ne može štediti, a takovih je kod nas 95%. Za nas više vrijedi, ako nam nekoliko stotina ovakovih ljudi za nekoliko godina uštedi 500.000 dinara, nego ako nam desetak bogataša odmah polože svotu od 1,000.000 dinara. Ovim je sve rečeno.

Prvi smo mi među Hrvatima uzeli propagiranje i organiziranje štednje kao strogo nacionalno-odgojni zadatak, stvorivši za provođenje ovakovoga zadatka posebnu ustanovu. Mi prvi počinjemo sa danima štednje i ja sam uvjeren, da će »tjedan štednje« u našem nacionalnom životu trajno zadržati svoje naročito značenje.

»Tjedan štednje« značit će svake godine nov poziv na štednju svima onima, koji još ne pristupiše u kolo narodnih štediša; »tjedan štednje« bit će ujedno vrijeme obračuna o postignutim rezultatima«.

Donijeli smo ove izvatke iz »Napretka«, da njima upozorimo naše mlade čitatelje na veliko značenje štednje, kako bi već početkom ove školske godine započeli gospodarstveno postupati u svojim pa bilo i sitnim izdacima. Pri tom ne treba ići do škrtosti, ali svakako valja prije razmisliti, nego izbacimo novac radi bilo već kakve nepotrebne stvari, bez koje bismo lako mogli biti. Dobro je staviti sebi za zadaću, da ćemo svaki mjesec metnuti neku svoticu na stranu. Kako li je ugodno, kad čovjek ima makar i neznatnu pričuvu, da u slučaju potrebe ne mora uznemirivati svoje znance ili rođake! Radeći pak ovako pribavljamo sebi povjerenje drugih ljudi. Tom sitnom štednjom ne ćemo doduše postati glavničari, ali u nama će se jačati svijest samostalnosti. Mi ćemo makar i sitnim prinosima moći poduprijeti opću stvar, kad ustreba.

Uzmimo samo primjera radi! Svaki pa i siromašniji đak može godišnje da uštedi do sto dinara, gdjekoji i znatno više. Znači, da će koncem školske godine novčana snaga jednoga razreda sa trideset učenika odgovarati najmanje svoti od tri tisuće dinara i više, odnosno za osam godina do trideset tisuća dinara. Uzmimo samo deset srednjih zavoda, u kojima su učenici u svojim udruženjima moralno vezani na ovakvu sitnu štednju, raspolagat će nakon osme godine sa svotom od trista tisuća dinara. Ovakva bi se svota prikupila samo u nekoliko zavoda ne uračunavši kamata i kamata od kamata. To je lijepa glavnica, s kojom se već nešto može poduzeti, ako su učenici ulagali svoje sitne uštednje na zajedničku knjižicu. Ovo zajedničko ulaganje imade veliku prednost pred pojedinačnim ulaganjem; premda već i u ovom smislu pojedinačne štednje makar i neusredotočen novac znači neizmjerno mnogo naprama takvomu stanju, gdje ne samo da nije ništa ušteđeno, nego imade štaviše i duga. Pomislimo, da ovako radi, pa bilo i sitnijim uštednjama, čitav narod!

Da nam tolika narodna snaga ne propada, koja se, da tako kažemo, može šale prikupljati i jačati, osnovala je središnja uprava hrvat. kultur. društva »Napredak«: »Napretkovu Zadrugu za osiguranje, štednju i privredu z. s o. j. u Sarajevu« odabravši prvi tjedan mjeseca srpnja (3. VII.—10. VII.) kao »tjedan štednje«.

Mi ćemo se prilikom opet osvrnuti na to pitanje.

Pokušajmo dakle i počnimo sa sitnom štednjom te držimo svagda na pameti onu narodnu: »U radiše svega biše, u štediše još i više!« **B.**

UČENICI U OGLEDALU SVOJIH PISMENIH RADNJA.

Ponavljanje istih riječi.

Hoćemo li pisati kraće a pametne rečenice, čuvat ćemo se, da se naše pisanje ne doimlje čitaoca onako, kako se doimlje razgovor bake Mande i bake Klare, kada neprestano upotrebljavaju iste riječi na pr. »pa onda... pa onda...« ili »kaže... veli«... »veli... kaže«. Ako ovako pištmo, smijat će se čitalac našoj primitivnosti, a može se čitalac čitajući neprestano iste riječi i zbuniti, pa ne će moći pratiti našu misao. Kod toga čitalac ima prilike, da stvara i sud o našem duševnom razvitku.

Mali prvoškolac ne zna još tako vješto upotrebljavati zavisnih rečenica, on rado pripovijeda u usporednima. Kako je osim toga prvoškolac još tjelesno slab i nerazvijen, tako i prvoškolčeve misli trebaju uporište, pa se zato hvata za jednu riječ i o nju mu se misli upiru. Evo primjera: »Ali zec za to i ne haje, treba malo pospavati, a malo popasti, a

malo opet prisluškivati, a kornjača neka ide, a ona se upela, pa se žuri«.

Drugi opet mali »pisac« pripovijeda ovako:

Vrač.

U nekom je društvu bio jedan tat i u društvu je uvijek nestajalo stvari i oni drugi su zamolili vrača, neka im nađe toga tata i vrač uzme pijetla i metne ga pod rešeto, namaže pijetla čađom i reče, neka svi pristupe k pijetlu i neka ga se dotaknu i kad se dotakne kradljivac, onda će pijetao zakukuriknuti.

Doista je dosadan način, kako pripovijeda pišući zadaću treći prvoškolac:

»**Jednom** je došao **jedan** soldat u **jednu** kuću k **jednoj** domaćici, pa je zaište nešto za jelo«.

No to je osebina dječjega stila i mi to čitamo s nekim razumijevanjem, ali divimo se od čuda, kada i osmoškolac piše na pr. ovako:

»Stanovnici pojedinih krajeva, u **kojima** je na primjer jednaka klima, ili u kraju, **koji** protječe ista rijeka, ili oko **kojega** se nalazi isto more, udružuju se u jednu zajednicu, **koja** je sada već puno veća nego isprva ona, **koju** je pojedinac sa svojim susjedom sklopio«.

Neki šestoškolac piše u zadaći: »Naš **narod** ima toliko lijepih poslovica kao malo koji **narod**, te vidimo, da naš **narod** ne zaostaje u tome ni za kojim **narodom**«. Drugi pak također šestoškolac napisao je ovo: »Ali kod čitanja **knjiga** moramo paziti, kakove **knjige** čitamo, jer imade **knjiga**, koje loše djeluju na dušu čovječju, pa se moramo čuvati takih **knjiga**«.

Učenica VI. razr. pišući o čitanju knjiga s ostalim pogreškama u svojoj zadaći ovako pripovijeda: »Svaki **čovjek** malo naobražen, ako čita knjige, će vidjeti da je to **čovjeku** duševna hrana i **čovjek** se još više usavrši u znanju. Skoro svaki **čovjek** voli knjige čitati . . .«

Događa se, da ovako piše i po koji stariji kao na pr. jedan novinski izvjestitelj, koga ipak ne može ispričati ni novinarska žurba, ako o dnevnim događajima ovako izvješćuje: »Usljed(!) žege, **koja** je vladala zadnjih dana, zapalio se osjetljiviji materijal i rasvjetne rakete, **koje** su prouzročile požar barake, **koji** se je strelovitom brzinom raširio i na ostale objekte, **koji** su uz groznu eksploziju odletili u zrak«.

Ovamo pripada i tako zvano »dakanje«, koje je u istočnim krajevima našega naroda razumljivo zbog utjecaja bugarskoga jezika, u kom prezent s veznikom »da« zamjenjuje infinitiv. No ipak nije potrebno kod nas pisati ovako, kako piše neki sedmoškolac: »Kakogod čovjek pazi na razvitak svoga tijela i nastoji **da** podmiri sve svoje potrebe, isto tako mora **da** nastoji **da** sebi pribavi duševne hrane, **da** oplemeni svoju dušu, **da** razvije svoj razum«.

Ovakova su suvišna ponavljanja u pismenoj radnji ili zbog duševne nerazvitosti ili pak zbog neke poremećenosti, koja se napose javlja u prevelikoj žurbi. No kada smo već spomenuli ponavljanje u pisanju, ne treba misliti, da ga nema u umjetnosti uopće pa i u umjetnom pjesničkom stilu, ali za to mora biti osobit uzrok, neko osobito duševno stanje na pr. uzbuđenosti, srdžbe, prevelikoga veselja, iznenađenja i t. d. Kada smo dakle i to spomenuli, bit će zanimljivo, ako se i kod ove pojave malo zaustavimo.

Ponavljanje mora imati svoj uzrok. Ponavljanje čitavih taktova u glazbenom djelu ili na pr. ponavljanje linija i sl. u arhitekturi, uopće ponavljanje dekorativnih motiva ima svoju osobitu svrhu, da se čitav sastav (kompozicija) sveže u skladnu cjelinu. Ponavljanje ima dakle svoju svrhu u formalnom prikazivanju ljepote. Ponavljanje u pjesništvu i u književnim proizvodima uopće kao i u govorništvu ima i psihički razlog, da se ponovljena naime riječ što jače dojmi.

(Nastavit će se)

Corrector.

»H. S. D. MLADOST«*)

Kao svake godine, održana je i ljetos glavna skupština H. S. D. »Mladost« dne 8. V. o. g.

U prisuću 80-torice članica i članova sa pravom glasa (t. j. učenica i učenika od I.—VIII. razreda srednjih učilišta) otvorio je predsjednik Vilko Lener skupštinu. U svom pozdravnom govoru istakao je veliki rad i napredak »Mladosti« kroz posljednje 4 godine.

Iza predsjednikova govora čitali su se izvještaji. Iz izvještaja tajnika I. Krsnika vidi se veliki brojčani napredak društva. Ima oko 750 redovitih i oko 50 izvanrednih članova na svim srednjim zavodima u Zagrebu. S pravom se može reći, da je »Mladost« najveće srednjoškolsko i jedino hrvatsko društvo u državi.

»Mladost je ove godine priredila 12 javnih priredaba, na kojima se broj posjetilaca kretao izmedju 50 i 1000. Naročito je uspio Koncert s plesom održan 5. II. 1927., na kojem je mnogo pridonio uspjehu odlični Studio G. D. I s vrlo dobro otpjevanim hrvatskim pjesmama.

Blagajnik Futivić ističe veliki promet, koji je dobro uspio racionalnim upravljanjem novca.

Zatim izvještava knjižničar Dravinac o knjižnici. Knjiga ima 750. Iza toga izvještava o radu kino-sekcije. Bilo je svega kino-predstava u raznim kinematografima, na kojima se broj posjetnika kretao oko 1000.

Ostali izvještaji, preostalih sekcija primaju se jednoglasno na znanje.

Predsjednikom je izabran Krsnik, te se zahvaljuje na izboru obećavši, da će nastaviti marljivo radom i nastojati da »Mladost« što više podigne.

U »eventualijama« dano je članicama pravo glasa i izabran je kol. Vilko Lener začasnim predsjednikom.

Poslije skupštine primila je »Mladost« mnogo čestitaka đaka, raznih društava i t. d., na kojima se ovim putem najsrdačnije zahvaljuje.

Milan Novosel.

---

*) Ovaj je izvještaj zakasnio za 10. br. proš. god. pa ga piropćujemo sada. (Ur.).

O UMIJEĆU INDIJSKIH FAKIRA.

Fakirima se zovu muslimanski derviši (samostanci) i osobito nemuslimanski pokornici (y o g i) u Indiji. Yogima se zovu, jer su pristalice filozofskoga sistema y o g a. Oni su odani duhovnom, pobožnom i asketskom životu, a na glasu kao čarobnjaci, bajači i opsjenari (magioničari).

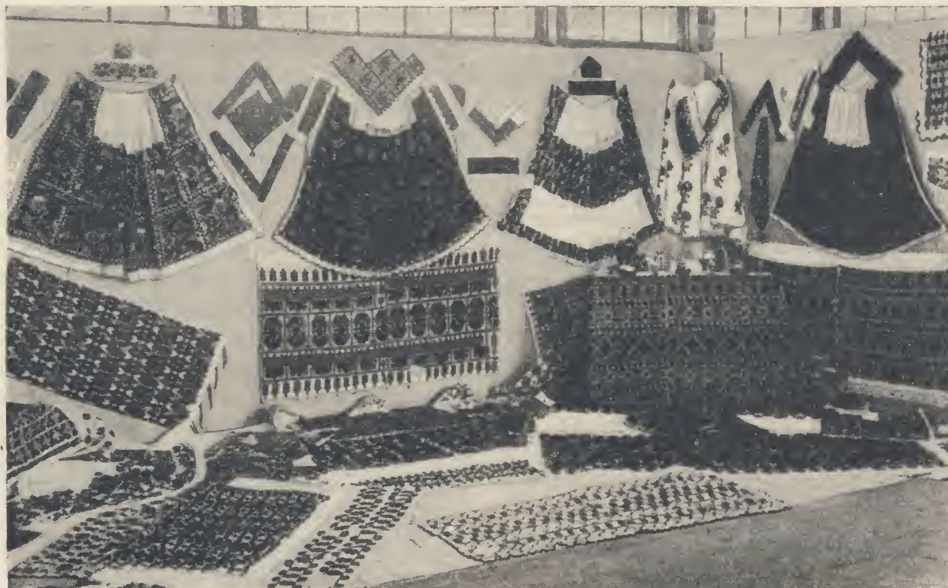
Riječ f a k i r arapskoga je podrijetla i znači s i r o m a h; plural joj glasi f u k a r a i znači s i r o m â š, s i r o t i n j a, pa je u tom značenju poznata i kod nas Hrvata.

O umijeću indijskih fakira pričaju se prava čudesa. Slušajući za fakirske vještine ne znaš pravo, jesu li to izmišljotine besposlenih ljudi ili su to zbilja djela velike opsjenarske majstorije.

Od čudesa, što ih pripisuju fakirima, spomenut ćemo samo tri.

Fakir naloži vatru, pa kad se vatra razbukti, on prolazi kroz nju amo tamo, i ne bude mu ništa. Ako koji od gledalaca ili koja od gledačica ima srca, pa pođe s fakirom kroz vatru, i njima se ne će ništa dogoditi.

Ova umještina još nije dovoljno utvrđena, pa ćemo se tu držati riječi našega fra Andrije Kačića Miošića, da su



SELJAČKI RADOVI NA IZLOŽBI U ZAGREBU.

takve stvari »lipe slušati, ako i nije moguće, da su posve istinite«. Ili je tu možda po srijedi pirotehnička[1]) majstorija, da fakir zna napraviti plamen, koji ne pali?

Vrlo je česta točka fakirova programa ovo. Fakir sjedne na zemlju, izvadi iz maramice zemlje, zgrne je u hrpu, zasadi u nju sjemenku i sve pokrije maramom. Onda počne nešto šaptati, i doskora stane iz hrpice rasti stabljika. Ona na očigled dobiva zeleno lišće, a na vrhu se domala pokaže plod. Fakir ga ubere i dade ga komu gledaocu, da se njim zasladi.

Je li to prosta obmama, što li je to? Jedan je pisac čitavu tu stvar tumačio ovako: Fakir, veli, naočigled prevari gledaoca. On zasadi šupalj prutić, koji sa strane ima više malih otvora. U prutiću su neki zeleni skakavci, koji ne mogu podnijeti miris praška, što ga ozdo metne fakir u prutić, te bježe iz prutića, ali ipak ostanu vani na njemu, pa se sad čini, da je to zeleno lišće. Isto tako prevari gledaoca izvadivši spretno iz rukava plod.

Treći je slučaj najzanimljiviji i najčudnovatiji.

Fakir baci uže u zrak, i ono ostane visjeti u zraku. Sada zapovjedi dječaku, da se uspne uz uže gore. Dječak posluša i za čas iščezne negdje u visini. Fakir zovne dječaka dolje, ali on ne će. Razljućen fakir uspuže sâm uz uže s nožem u ustima, izgubi se začas s vida i doskora počnu padati na zemlju: dječakova glava, noge i ruke, i najposlije trup. Ogorčeni gledaoci udare u viku. Nato se fakir spusti niz uže, te metne odsječene dijelove trupa na njihovo staro mjesto, i dječak je opet živ i zdrav. Još pripovijedaju, da su engleski časnici fotografirali taj prizor, a kad tamo na fotografskoj ploči nema ni traga ni glasa ni užetu ni dječaku, nego se samo vidi fakir na zemlji mašući rukama.

Kako da se protumači taj prizor? U »Berliner Illustrierte Zeitung« (br. 12. od god. 1927.) misli jedan pisac, da je našao odgonetljaj toj zagoneci. Evo što on kaže o tom čudu!

Prva spominje tu fakirsku umještinu gdja. Blavatzky u teozofskom časopisu: »Isis Unveiled« (razotkrivena Isida) Prof. Maks Dessoir kaže u djelu: »S onu stranu duše«, da je izuzetno moguće, da je tu po srijedi zajednička halucinacija[2]) (sugestija gomila). On sâm nije nikad čuo, da je fotografska ploča fiksirala taj prizor. Kjöbenhavnski (kopenhagenski) psiholog Alfred Lehmann opet u jednom djelu iz novijih dana tvrdi, da je sve to izmišljotina jednoga Amerikanina. Taj je živio neko vrijeme u Indiji, čuo je za tu umještinu i poslao je god. 1890. novinama: »Chikago Tribune« izvještaj, da je on rođenim očima vidio prizor s užem i da ga je fotografirao, ali na fotografskoj ploči bio je samo fakir gestikulirajući (razmahujući se rukama). Pod taj izvještaj potpisao se on sa S. Ellmore. Nato je neki Hodgson, koji je također dugo živio u Indiji, pisao novinama, da nikada nije vidio u Indiji takvo što, i pisac onoga izvještaja priznao je, da je sve to izmislio, kao što pokazuje već i sâm potpis: S. Ellmore (Sell more = varaj više, zapravo: prodaji više).

I tako bi bila zagonetka riješena. Čitav je događaj izmišljen, da se dokaže, kako su indijski fakiri neobično vješti i da posluži kao reklama indijskim tajnim znanostima: teosofizmu, okultizmu i t. d. Engleska je vlada obećala veliku nagradu onomu, koji dokaže istinitost toga majstorluka. Pa? Do danas se nije nitko za nju javio.

Ali — ne lezi, vraže! — naše veselje, da se je fakirskom čudu našao sasvim prirodan odgonetljaj, nije bilo duga vijeka.

U 17. broju istoga lista pripovijeda nam jedan drugi pisac, da je ta umještina poznata u sanskrtskoj (staroindijskoj) književnosti bar tisuću godina. Najstarija se potvrda nalazi u glavnom djelu filozofa Sankare, koji je živio u IX. vijeku. Tamo se govori o čarobnjaku, koji se tobože sa štitom i mačem u ruci penje uz uže, a uistinu ostaje na zemlji. I Sankara dakle pripisuje to neviđeno čudo sugestiji.

Arapski putnik XIV. vijeka Ibn Batuta tvrdi, da je istu umještinu s užem vidio u Kini i u Indiji. Bio sam se, veli on, neobično začudio, a srce mi stalo lupati. Dadoše mi lijek, i muka me prođe. Jedan kadija, koji sjeđaše do mene, reče mi: »Allaha mi, tu nema penjanja ni gore ni dolje ni odrezanih uda. To je sve opsjena«.

Yule u komentaru putopisu poznatoga putnika Marka Pola nabraja čitav niz potvrda o toj stvari od drugih putnika.

Njemački putnik Indijom Kurt Boech razotkrio je takvu čaroliju u svom djelu: »Durch Indien ins verschlossene Land Nepal«. U mračnoj dvorani hrama u pećini, koju rasvjetljivaše nestalno svijetlo zapaljenih kokosovih koštica,

bacio je yogi smotano bijelo uže u vis, gdje osta lebdeći. Jedan dječak uspe se uza nj gore. Uistinu je jedan sakriveni pomoćnik povukao to bijelo uže u vis crnim užem, koje je u pozadini ostalo u tami, a oblak, u kojem je nestalo dječaka, napravljen je od mrkih krpa i nekoga zapaljenoga praška.

Tako je dakle fakirska majstorija razjašnjena. Ona se izvodi ili običnim opsjenarstvom, gdje ti se zamaštaju oči tmurnom pozadinom, možda zrcalima itd. ili sugestijom na gledaoce.

Na koncu ćemo spomenuti, da u Njegoševu »Gorskom Vijencu« priča Obrad o tri, isto tako zagonetne umještine talijanskih čarobnjaka. On veli:

Ja sam čuo od jednoga djeda:
U Boku su jedni dohodili
Iz Talije ili otkud drugo,
Na naš pazar isti izlazili.
Pa viknuli cijelu narodu:
»Pogledajte onoga kokota!«
Kad pogledaj onoga kokota,
Ali šljeme za nogu poteže —
Kad onaj čas nije nego slamka.
Drugom viknu: »Pokušaj, narode!
Svak će sada grozd u ruku imat,
Grozdu ćete britve prinijeti
Al' čuvajte, da vas jad ne nađe,
Nemoj koji grozda otkinuti!«
Dokle svatko za po grozd uhvati,
Prinijeęe britve grozdovima,
Kad viđeše čudo neviđeno:
Svak sebi za nos dohvatio,
Dogna britvu do svojega nosa
Dokle treći sa vrh zida viknu:
»Čuj, narode, ne potopite se!«
Uto rikni niz pazar rijeka,
Ili bilo muško ili žensko,
Svak, da gazi, uzdignu haljine,
Kad oni vide ni od vode traga,
No svak diga' u pazar haljine
I krenuo, ka' da vodu gazi.
Kad viđeše, te jih pogrdiše,
Skoči narod, i bi ih pobili,
No uteci u Kotor Latini.

B. I.

[1]) grč. pyr: vatra; téhne: vještina.

[2]) lt. (h)alucinor: trabunjam; suggero: davati, svjetovati, djelovati na koga, sugerirati.

FILATELIJA.

Glavna skupština Hrvatskoga filatelističkog društva u Zagrebu održana je 30. svibnja u društvenim prostorijama »Apolo restauracije« u Ilici br. 31. Predsjedao je začasni predsjednik g. Viktor Račić, prisustvovalo je oko 50 članova, a među njima i nekoliko članova Filatelističkoga kluba u Zagrebu. G. Račić je spomenuo, da je ove godine 30-godišnjica H. F. D., osvrnuo se na historijat društva i sjetio preminulih članova, napose najstarijega i prvoga filateliste u Hrvatskoj pokojnoga Oskara pl. Cimića, župnika u Sv. Martinu pod Okićem kraj Samobora, a skupština je popratila govor predsjednika sa: Slava mu!

Društveni tajnik g. Veselić prikazao je prošlogodišnji rad u društvu, koje je obdržavalo redovito svoje sastanke svakoga utorka navečer i svake nedjelje ujutro u društvenim prostorijama. Na večernjim sastancima obdržavala su se predavanja i tombole, a na sastancima dopodne održana je zajedno s članovima Filatelističkoga kluba burza maraka. Ujedno je društvo priredilo za poklada jednu zabavu s plesom. Uza sve to opaža se ipak u društvenom poslovanju neki mali zastoj, čemu je kriva sada općenita financijalna kriza u državi. Opaža se, da je zastao polet za čisto stručna filatelistička pitanja, te je nastala neka mala pasivnost među pojedinim članovima H. F. D. Da se taj duh opet podigne, održana su propagandistička filatelistička predavanja, 17 radio-predavanja a ujedno je priređen i IV. filatelistički dan s izložbom, koja je lijepo uspjela, te mnogo pridonijela za propagandu naše filatelije. Ujedno je postignut sporazum sa drugim filatestičkim društvom u Zagrebu Filatelističkim Klubom, te sada oba kluba zajedno rade i međusobno se posjećuju. Zatražena je filatelistička lutrija, za koju je stigla dozvola, te će se izigrati u mjesecu listopadu o. g. Cijena je srećkama 5 Din., a određeno je 495 prvorazrednih zgoditaka samih klasičkih maraka u vrijednosti od 16.000 Din. Prvi zgoditak je Ugarska (1871) litografija, potpuna nerabljena serija u vrijednosti od Din. 3.800. Drugi je zgoditak Srbija br. 1 u vrijednosti od D 2000, treći zgoditak austro-ugarska bojna pošta, prva emisija, itd.

Društveni upravitelj i urednik saveznoga glasila »Filatelista« g. Lj. Miškić prikazao je stanje časopisa, kojega opseg se zasada morao smanjiti radi slaboga društvenog financijalnog stanja. U zamjenu se dobivaju 34 stručna broja časopisâ iz cijeloga svijeta, koji se časopisi uvezuju i stavljaju u društvenu knjižnicu. Uređena je zbirka patvorina, kojih imade društvo 2.400 komada i koji su od osobite koristi za opreznost kod mijenjanja i kupovanja maraka za društvene članove. Zbirka poštanskih žigova, koja je dosada u društvu bila uređena iz cijele Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Bosne i Hercegovine, nadopunjuje se žigovima iz cijele naše države. Sveščići za izmjenu maraka kolaju neprestano, te je na taj način prodano u društvu za Din. 15.000, od čega imade H. F. D. znatnu korist. Društvena knjižnica se prošle godine povećala, te broji danas 460 komada raznih filatelističkih knjiga, časopisa i kataloga maraka. Društveni arhiv je također uređen, te sačinjava lijepi broj raznih filatelističkih predmeta, a na skladištu imade još potpunih godišnjaka »Filateliste« i drugih društvenih izdanja, osobito jubilarnoga broja milenijskoga »Filateliste«. Broj društvenih naklada, koje su utemeljene u razne filatelističke svrhe, iznosi 64.

Društvenih tombola igrano je prošle godine 50 sa mnogobrojnim filatelističkim nagradama, a društvo je od toga imalo 3000 Din. čistoga dobitka. Društvo imade posebnu t. zv. Crvenu knjigu, u koju se bilježe darovi u korist fonda za izdavanje »Filateliste«. Crvena knjiga posjeduje već glavnicu od 10.000 Din., a prošlogodišnjim kamatima namiren je račun za jedan broj »Filateliste«. H. F. D. imade i posebnu svoju zbirku različitih maraka, i to danas već 1.334 razliitih i osobitih komada. Da se postigne što veće zbliženje i sa zagrebačkim drugim Filatelističkim klubom, promijenjena su pravila H. F. D. tako, da mogu i članovi kojega drugog filatelističkog društva u Zagrebu biti funkcionari H. F. D.

Na prijedlog dr. Bučara zaključeno je ujedno, da će se novi odbor pobrinuti, da se ponovno oživotvori prijašnji Omladinski odio H. F. D., koji je prošle godine prestao postojati, jer se i naša omladina sada nešto manje zanima za filateliju. Kako je općenito nestalo novaca, prestalo se i kod omladine sa kupovanjem maraka, te je žalibože i kod omladine jenjalo zanimanje za samo mijenjanje maraka.

Iza toga prešlo se na novi izbor predsjednika i odbora. Nato se začasni predsjednik g. V. Račić, koji je već kroz 20 godina vodio H. F. D., izjavio, da mu nije više moguće biti

na čelu društvu; zahvalio mu se g. Raverta biranim govorom za sve zasluge, koje je stekao tolikim nizom godina kao predsjednik H. F. D., što je bilo burnim pljeskom cijele skupštine popraćeno. Iza toga bude izabran jednoglasno za novoga predsjednika g. Raverta, koji je već 25 godina odbornikom H. F. D. i svi ostali članovi odbora, sami stari i prokušani filateliste, koji će sigurno sve svoje sile posvetiti, da u svakom pogledu H. F. D. unaprijede, tako da bude na potpunoj visini zadaće, koja mu društvena pravila nalažu.

Našoj filatelističkoj omladini pak napose preporučamo, da se predbroji na časopis H. F. D. »Filatelista«, koji izlazi kao mjesečnik već više godina u Zagrebu. Stoji godišnje D 80.—, a naručuje se u papirnici G. Miškić, Zagreb, Draškovićeva ul. **Dr. F. Bučar.**

KNJIŽEVNOST.

Iz Bosne i Hercegovine

Oduvijek su ove dvije zemlje pobuđivale zanimanje kod stranoga svijeta. O njih su se lomila koplja vjekovima između istoka i zapada. I ako po svom obličju i prirodnim značajkama posve različite, ovamo beskrajne šume i plodna polja, onamo pusto kamenje i krš, opet je narod i tu i tamo gotovo isti s jedva primjetljivim razlikama. Bosna i Hercegovina dvije su posestrime zemlje, u kojima su se odigravali veliki historijski događaji, u kojima su vladali moćni kraljevi i knezovi, age i begovi. Svega je toga nestalo, tek povjesnica tu i tamo štogod još o tom govori i narodna predaja, koja također polako izumire zajedno sa svojim pjevačima. I tako mi danas gledamo ponosne te zemlje s krepkim i zdravim narodom svojim tek u njihovoj prošlosti, dok se danas o njima jedva štogod i znade, jedva štogod čuje. Kod nas ovamo danas više se čuje i piše o Japancima i Indijcima već o našoj najbližoj braći našim junačkim Bosancima i Hercegovcima. A to ne valja! Oni to kanda i sami vide, osobito otkako je iza rata nastao tamo zastoj u privrednom i kulturnom razvoju, i zato su premda uz teške uvjete počeli u posljednje vrijeme izdavati kulturno-književna glasila, da se vlastitim silama pridignu iz toga zastoja i nehaja, i da upozore svijet, da su tu i da s njima valja računati.

Prije dvije godine počeli su izdavati bosanski Hrvati »Napredak«, glasilo hrvatskoga kulturnog društva »Napredak« u Sarajevu; dok je ove godine u mjesecu svibnju izišao također u Sarajevu 1. broj »Novoga behára«, lista bosanskih muslimana za pouku i zabavu (behâr=cvijet). Mi ćemo od vremena do vremena donositi sadržaje tih glasila, da upoznamo naše čitaoce s radom naše braće iz Bosne i Hercegovine. **Ur.**

ŠKOLSKE KNJIGE.

Živko Jakić: Povijest Srba, Hrvata i Slovenaca I. dio (za III. r.) i II. dio (za IV. r.); obje knjige su i za VIII. r. kao i za građanske te učitelj. škole. Dobiju se u svim knjižarama. Kritika ih je osobito pohvalila.

ZABAVA I ŠALA

LJUDSKE ŽELJE.

(Niccolo Tommaseo 1802.—1874.)

Neki je čovjek imao dvije kćeri. Jednu uda za vrtlara, a drugu za lončara. Kad je prošlo neko vrijeme, pođe k ženi vrtlarevoj, i zapita je: »Kako ti ide posao?« A ona odgovori: »Dobro mi je, samo se molim Bogu, da nam dade kiše za naše cvijeće«.

Doskora iza toga pođe otac k ženi lončarevoj, i nju zapita, kako joj je? A ona mu odvrati: »Dobro mi je, samo da nam je lijepoga vremena, da nam se mogu sušiti lonci!« Čuvši ovo otac reče: »Ti se moliš Bogu za lijepo vrijeme, a tvoja sestra za ružno; za kakvo da se molim ja?«.

S talijanskoga **A. Niseteo.**

ODGONETKE.

God. X. br. 8. I. I psi lonce ližu. II. šaka, tele, riba, orah, Sava, muha, Adam, Jana, Etna, repa. III. Mački su sjedeći na svojim repovima okrenuti k zidu. IV. Držeći u vidu okomite redove konjićev skok počinje kod točke u 1. redu gore pa onda spajaj redom ovako: 2. red sredina, 1. red dolje, 3. red dolje, 2. red gore, 4. red gore, 5. red, 3. red gore, 4. red dolje i 2. red dolje. V. okovi, mičem, laste, Abdul, Delhi, išias, nakit, Atena. VI. Dva se tuku, a treći se smije. VII. zeba, repa, Ibar, Neda, Sava, kruh, Ivan. VIII. Osam godina. IX. Gavrana čuje se l'jet; blago, komu je ognjište dano, skoro će zapasti sn'jeg. X. Torino, Urania, gavran, Ancona, Indija, Borneo, utorak, Gospić, Angola. XI. Varaždin. XII. osao, ralo, šaren, trava, arak, koran, struna, kosa, suknja, rana, lijes. XIII. Prošteno je svima, svima, samo nije izdajici.

God. X. br. 9. I. kosa — koža; rob — zob. II. ris — sir. III. Podiže se četa mala — na Cetinju Gore Crne — itd. IV. Izbaci u 1. okomitom i vodoravnom redu obje nutarnje žigice, u srednjem okomitom donju nutarnju i u srednjem vodoravnom drugu nutarnju. V. vjera, ljubav, nada. VI. »Gundulićev san«; »Udovica«; naprotiv; dinarski; Utješenović; Lakadivi. VII. Sava, Oton, orah, Ivan, luka, kosa, vaga, kruh, glad, oroz. VIII. kukuruz; Zeus. IX. redovnik. X. vodoravno 1. redak: 17, 13, 15, 11; 2. redak: 15, 11, 17, 13; 3. redak: 11, 15, 13, 17; 4. redak: 13, 17, 11, 15.

God. X. br. 10. I. kosa. II. Zeus — Suez. III. Sudbina svakoga čovjeka u rođenim je grudima njegovim. IV. Tko više ima, više mu se hoće. V. mačka, frula, Pavao, blato, bajka, kamen, bronc, Banat, glava, Sušak, kreda, bomba, škola, šaran, mreža. VI. Na muci se poznaju junaci. VII. Petrovaradin; strojobravar. VIII. o, lov, olovo, kolovoz. IX. vodoravno 1. redak: 1, 5, 3, 2, 7, 4, 9, 8, 6; 2. redak: 8, 9, 4, 6, 3, 5, 2, 7, 1; 3. redak: 6, 8, 2, 5, 1, 7, 4, 3, 9; 4. redak: 4, 6, 5, 7, 2, 1, 8, 9, 3; 5. redak: 9, 1, 6, 3, 5, 2, 7, 4, 8; 6. redak: 5, 3, 7, 9, 4, 8, 6, 1, 2; 7. redak: 2, 4, 8, 1, 6, 9, 3, 5, 7; 8. redak: 7, 2, 9, 4, 8, 3, 1, 6, 5; 9. redak: 3, 7, 1, 8, 9, 6, 5, 2, 4. X. kupa, kuma, kuga, kuna. XI. Tko je lud, ne budi mu drug; Zlato se u vatri kuša. XII. Hrani majka dva nejaka sina u zlo doba u gladne godine. XIII. Ivo, san, pad, Ema, car, ime, opica, tanin. XIV. Dunav, Una. XV. Velebit, Prijedor. XVI. Vodoravno 1. redak: Hekla; 2. redak: Ehion; 3. redak: kinjba; 4. redak: Lobel; 5. redak: anali.

ODGONETAČI.

E. Osterman, Zgb (br. 8. II. V.—VIII. X. XI. XIII.); Rudolf Kokot, Križevci (br. 7. VIII.; br. 8. II. VII. VIII.); Mirko Strahija, Zgb (br. 8. XI. XIII.); Slava Nikšić, Gospić (br. 8. II. IV.—VI. VIII. XI.—XIII.); P. Benjak, Zgb (br. 8. II IV. VIII.); E. Blažić (br. 9. I. II. X.); Nikola Špoljar,

Valjevo (br. 9. I.—X.); Miroslav Gregorović, Petrinja (br. 7. II. III. V. VII. VIII. X. XI.); Josip Alić, Zgb (br. 9. I.—X.); Josip Ilotić, Peteranec (br. 8. II. VI. VIII. XI.—XIII.; br. 9. I.—X. IV. ne); Veljko Novak, Zgb (br. 9. I.—X.); Ivica Supek, Zgb (br. 9. I.—X.); Zora Petričević (br. 9. I.—IX.); Vlade Butovac, Senj (br. 9. I.—III. V. IX. X.); Đuro Allegretti, Zgb (br. 9. I.—X.); Josip Hodak, Bihać (br. 8. II. III. XII.; br. 9. I.—III. VI. X.); Miloš Vrhovac, Zemun (br. 9. III. VIII.); Vladimir Gvozdanović, Zgb (br. 9. I.—X.); Miroslav Mirosavljević, Zgb (br. 9. I.—X.); Ljerka Skukan, Petrinja (br. 9. I.—III.; IV. ne; V.—X.); ??? (br. 7. II.—IV. VII. X. XI.; br. 8. II. VII. XI.—XIII.; br. 9. I. II. IV. VII.—X.); Branko Filipčić, Zgb (br. 7. I.—VIII. X. XI.); Bruno Janeš, Petrinja (br. 9. I.—III. IV. ne; V.—X.); Nikola Brkljačić, Gospić (br. 9. I.—X.); Vladimir Čolović, Šibenik (br. 9. II. III. V.—X.); Desanka Katić, Šibenik (br. 9. II. III. V.—X.); Marija Mihić, Gospić (br. 9. I.—X.); Miloš Šimić, Šibenik (br. 9. I.—III. IV. ne; V.—X.); Egon i Edita Sschwartz, Zgb (br. 8. II. IV.—VI. IX. XII.); Želimir Štefanov, Zgb (br. 9. I.—III. IV. ne; V.—X.; ostalo zakasnilo); Veljko Novak, Zgb (br. 10. I.—XVI.); Ivica Supek, Zgb (br. 10. I.—XVI.); Antun Gärtner, Osijek (br. 9. I.—III.; VI.—X.; br. 10. I.—III.; V.—XVI.); Fedor Olenković, Bakar (br. 9. I.—III. IV. ne; V.—X.; br. 10. I.—XVI.); Zora pl. Trnski, Sisak (br. 10. I.—III. V. VI. IX. XII. XIV. XV.); Nikola Špoljar, Valjevo (br. 10. I.—IV. VI. XII. XIV.—XVI.); Josip Ilotić, Peteranec (br. 10. I.—III. VI.—XV.); Marija Mihić, Gospić (br. 10. I.—VIII. X.—XV.); Miroslav Szenczi, Osijek (br. 10. I.—III.; VI.—VIII.; X.—XVI.); Radovan Birač, Bakar (br. 10. sve); Viktor Stunković, Zgb (br. 8. II. XIII.; br. 9. I. II. IX.; br. 10. II. IV. VIII. XIV. XV.).

I. REBUSI.

(Ivica Supek)

a)

```
    ro
    ro  'ra
a)  ro   ra   d + n
    ro
    ro
```

b) (2) { 100 m² / 100 m² } ra

II. ZAGONETNE POSJETNICE.

(Vilko Gostl)

1. Leon K. Pisačić — Knin

Što je ovaj gospodin?

2. Niko Z. Šoklin — Skrad

Što je ovaj gospodin?

3. Dr. Vid T. Žanjek — Novi

Što je ovaj gospodin?

III. MOZAIK.

(Branko Pavlinović)

A

B

C C

C C D

Načini iz gornjega krsta četverokut.

IV. KONJIĆEV SKOK.

(Milovan M.)

	ga	va	ske	list	ge	žar	skog	
ja	da	hr	nje	trom	ven	bla	i	ke
bit	sud	li	na	vat	ge	dra	na	de
	a	ću	do	pe	gra	sla	sna	

Valjano riješeno daje stihove hrvatskoga pjesnika. Početni slog nalazi se u najnižem redu.

V. ISPUNJALJKA.

(Veljko Novak)

I.

- rijeka u Aziji
- dio konjske orme
- otok u Malajskom arhipelagu.
- gorje u Rusiji
- rijeka u Bosni
- izvor Drine
- oruđe
- Isakov sin
- dio tijela
- znak ropstva
- komad papira

II.

Od I.—II. hrvatski pjesnik.

VI. BROJČANKA.
(B. Milan)

Bl1g2 t2m3 k2 d2v4j3k1 ž4v4 4m12 s3 51št1 4 52d4t4.

VII. PREMETALJKA.
(B. Milan)

Tajno neko sit prosi.

VIII. ISPUNJALJKA.
(Dragoljub Panić)

I.
. . . vojna organizacija
. . . žensko ime
. . . lopov
. . . veznik
. . . vodena životinja
. . . dio kuće
. . . božje obećanje vjernima
. . . veznik
. . . organ
. . . riba
. . . ptica
. . . glagol
II.

Od I.—II. dobije se ime i prezime velikoga hrvatskog bana.

IX. SASTAVNICA.
(Jos. M. Baršić)

Riječi: (1. mačka, las; 2. Novi, akov; 3. lavica, sat; 4. Ema, Ikar; 5. Rog, so, on; 6. rima, oko; 7. Ala, brijeg; 8. Dar, os, val; 9. a, jal, iti; 10. mraz, naj; 11. mi, pol; 12. zet, vo, Ivić; 13. Ida, lija; 14. upri, ćaj) treba tako sastaviti, da dobiješ:

1. biljku,
2. selo u Slavoniji,
3. pticu,
4. kontinent,
5. životinju,
6. crnogoricu,
7. žensko ime,
8. muško ime,
9. poluotok,
10. rijeku u Hrvatskoj,
11. goru u Grčkoj,
12. hrv. književnika,
13. pjesmotvor,
14. most.

Početna slova odozgo dolje (1—14) daju ime i prezime hrvatskoga pisca.

X. BROJČANICA.
(Lj. F.)

Brojevi: 11, 22, 33, 44 i 55 valjano uvršteni daju vodoravno, okomito i dijagonalno zbroj 165.

XI. KROJIDBA.
(Nikola Hercigonja)

Prvu riječ nitko rado nema.
Druga riječ riba je golema.
Sastavi ih, čitaj odostraga,
Dobiti ćeš ime našeg grada.

XII. ISPUNJALJKA.
(S. Krstulović)

		o			pjesnički oblik
	o		o		drvo
o				o	prilog
o				o	kovina
	o		o		grčki zakonoša
		o			ptica

XIII. GEOGRAFSKA BROJČANICA.
(Anđela Horvat)

I.

1 2 3 4 5 6 7	Afganistan
2 8 9 2 10	Sibirija
7 11 6 12 13	Internacional. rijeka
8 1 14 6 5	Francuska
14 8 2 6 14 15 14	Venezuela
16 12 6 16 5 17	Indija
8 2 14 6 5 16 8 14	Argentina
12 4 12 18 14 6 19 12	Brazilija
20 14 8 9 14 8 5	Italija
2 21 12 8	S. H. S.
22 14 8 7 12 6	Palestina
12 17 23 8 14 23 14 9 12 4 14 17	Grčka

II.

Od I.—II. daje riječ: hidrografija. Pokraj toga su naznačene zemlje, u kojima se dotična rijeka nalazi.

PORUKE UREDNIŠTVA

Ispravak! U 9. br. X. god., str. 173. redak 6—10. odozdo ima da glasi:
riđovke, oblizivala je ženka svoje rane, pri čemu
je i opet zadobila nemio ujed upravo u jezik.
Međutim se ženka nipošto nije dala zbuniti, već
je nastavila njuškati bijesnu zmiju, koja je neprestano siktala i grizla, i jezikom bi je katkada

Vl. P-ć. Š. Od Vaše tri pjesmice ući će »Ideali« uz neke ispravke. Napose smo treću kiticu preradili radi »kidanja vijenca«; moglo bi se zlo tumačiti. I onda budući da nije zgodno imati za ideale smrt i pustoš, to smo toliko izmijenili smisao, da ima časova u životu, kad se odričemo radosti i smisla za život. Zato je izmijenjen i naslov u »Tužni ideali«. Uložili smo taj trud zato, jer su slike inače uspjele.

»Mar. slav«. »Zadnji cjelov« pripovijeda nam neki neobični nesporazum u porodici; mora da je Pavica neobično zlobna žena, kad onako postupa, a ima još i koristi. Stvarca je bez opće vrijednosti. »Sinovima smrti« ulazi.

P. P-ć. Š. Od pjesmica Vaših ulazi »Ona vene . . .«; jednostavna je i ljupka s mnogo osjećaja. Ostale znatno zaostaju. Zagonetke ćemo prema potrebi uvrstiti; vrlo su prozirne.

S. J-ć. M. »U zoru« nije na odmet; gledat ćemo, da uđe.

M. F-r. S. Od priposlanih zagonetaka upotrijebit ćemo sva tri računa, ostalo ne.

J. Š-ć. S. Radi br. 4. iz IX. god. upozorili smo otpremništvo.

I. Šp-ć. »Konjićev skok« (Skladna braća . . .) ulazi.

Zd. Č. Kp. Obzirom na Vašu nestrpljivost radi odgovora upućujemo Vas na br. 10. Ne može uredništvo svakomu pismeno odgovoriti, pa treba pričekati, dok odgovor osvane u porukama. Nove pjesme »Hrvatskoj« i »Pjesnik« slabe su; u prvoj ima tvrdih i nespretnih mjesta, a druga nije dosta ozbiljna za ono, što se želi reći o pjesniku.

S. K-ć. P. Vaš rebus ulazi.

V. N-k. Z. »Logogrif« (1) ulazi, ostalo nije uredno nacrtano. I budimo ustrpljivi!

I. S-k. Z. Zagonetke valja uredno napisati; i onda nije »gavallo« nego »cavallo«.

Z. V-o. Š. »Dopunjaljka« i »Ispunjaljka« ulazi, ostalo ne; imamo sličnih otprije.

J. Š-k. Š. B. Vaše pjesme »Proljeće« i »Sirotan« nijesu za tisak, slabe su u svakom pogledu. Rebusi također nijesu uspjeli. Pričekajte još!

»Srem. zm.« »Zagonetka« (1) i »Konjićev skok« (4) ulaze, ostalo ne. Pjesme »Rastanak« i »Sastanak« vrlo su slabe; najgore pak je to, da je obrada obzirom na sam sadržaj neozbiljna. Uzmite samo 1. kit. u »Rstanku« i drugo. To tako ne može biti. Stari su govorili: poeta nascitur, orator fit (pjesnik se rađa, govornik postaje), no isto tako valja reći: poeta fit, orator nascitur (pjesnik postaje, govornik se rađa); to jest, ako se netko nije rodio govornikom, može nastojati, koliko hoće, ne će biti nigda dobar govornik, kaošto ni pjesnikom dobrim ne može postati onaj, kojemu je doduše od prirode dan taj talenat, ali ga ne njeguje.

Zv. O. Z. »Jesen« ulazi, »Roblje« ne. U buduće napišite svaku pjesmu na posebni papir i na jednoj strani, a ne ovako preko reda u listu samom, isprekidano s Vašim ličnim opaskama. Tko će se tu snaći? U ostalom, o tom je uredništvo i suviše trošilo riječi. Ne budu li u buduće radovi uredno napisani, bit će odbijeni.

R. Šv. Z. »Proljeće« nije osobito uspjela pjesma, no može se podnijeti. Vidjet ćemo.

J. H-k. B. »Ne, još nije . . .« — Kakogod bismo htjeli Vašu radnju uvrstiti već radi dobre volje, koja izbija iz nje i radi samoga svršetka, ne možemo ipak učiniti, jer je obradom slaba. Početak ne bi bio loš, ali poslije se stvar sve više pogoršava. Pričekajte još koje vrijeme, dok dođu zreliji dani, i radite.

Lj. F. Zgb. Vaš »Rastanak sa lastavicom« očito svjedoči o dobroti Vašega srca, i to je lijepo. Ima ljudi, koji nemaju toga shvaćanja i takove sućuti, i mi kažemo, da su bez srca; tako eto i Vaš susjed. Ali ovo zlo ima i svoju dobru stranu, jer samo njegovim ružnim postupkom s lastama mogli su Vaši osjećaji doći do pravoga izražaja. Kad ne bi bilo zla, ne bi bilo ni dobra, sve bi bilo jednovito. I upravo zato, jer Vas je taj ružni postupak susjedov potaknuo na razmišljanje i dao Vam priliku, da pišete, treba da taj slučaj zapamtite, pa kad malo odrastete i budete sigurniji u pisanju, prikažite ga opet. Zasad je radnja preslaba, a da bije mogli uvrstiti. Čitajte i učite marljivo; i ne zaboravite male laste.

J. B-ć. P. Vaša »slovčanica« ulazi, čim dođe na red.

B. M-a. P. Od Vaših zagonetaka ulazi »Ispunjaljka« (sa slovom »i«), ostalo ne.

B. F-ć. Z. Imamo sličnih zagonetaka na pretek.

M. St-ć. P. Radi br. 6. iz IX. god. upozorili smo otpremništvo.

M. J-n. S. »Povratak« i »S. kuli« pročitali smo. Ima tu i tamo po koje zrno, ali u cijelosti to još nije za tisak. Strpite se još i radite, dok dođe zrelije vrijeme.

K. M. O. »Povratak« je sada znatno bolji i ulazi uz neke sitne promjene. »Jutro« nije uspjelo. Dobro je i tako. Nemojte se ni siliti ni žuriti, sve će polaki ići; u Vas ima osjećaja i mašte. Da plod bude što ukusniji i slađi, treba to više vremena i sunca.

S. B-ć. B. »Pjesma šumi« nije tako uspjela, da bi je mogli uvrstiti. Pseudonim smo izmijenili.

N. B. G-ć. Od priposlanih zagonetaka ulaze »posjetnica«, »brojčanka« (a) i »rebus« (a). »Razbibriga sa šibicama« ima pogrešku u brojevima.

Fr. P-n. B. Vaša pjesmica »Majci« nije uspjela. Valja još pričekati, čitati i raditi.

I. S-k. Z. Od Vaših zagonetaka ne možemo ništa upotrijebiti; imamo na pretek sličnih i boljih.

A. G-r. O. Mnogo ste nam doduše poslali zagonetaka, ali sve su to slabe i ishitrene stvarce; rađe manje pa dobro zamišljeno i obrađeno. Rebusi na pr. trebali bi da daju kakvu poslovicu ili misao, a ne pojedine riječi.

»Jeka«. »O slavuju i bijeloj ruži« ishitrena je i slabo obrađena stvarca; ne možemo je uvrstiti.

»Marj. slav.« Vaše tri pjesme »Okovanom bratu«, »Pjesma peru« i »U sjeni križa« pročitali smo, no ne ćemo ih moći upotrijebiti; obrada im je slaba i bez dubljega su sadržaja.

B. K-ć. Nastavak »Mirogojskih soneta« primili smo. Bit će štampani po Vašoj želji.

Sp. B-ć. Želite znati, zašto neke Vaše pjesme nijesu za naš list. Koliko se sjećamo, bilo je tu pjesama, koje bi se mogle shvatiti kao propaganda za stalne ličnosti, a to ne možemo dopustiti u našem listu.

»Vuk«. Od Vaših zagonetaka ulaze dvije: »Aritmogrif« i »Rebus« (c), ostalo ne; imamo sličnih na pretek.

»Selim«. Vaša dva prijevoda s talijanskoga ulaze.

V. St-ć. Z. Konjićevih skokova imamo na pretek, pogotovu ovakvih malenih. Najavljenu pripovijetku možete nam poslati.

»Marj. slav.« I »Kršni ljudi« i »Na obali« ulazi; nastojat ćemo, što prije. Dobre su to stvari, osobito pjesma. Treba život onako shvaćati kakav jest bez poljepšavanja, pogotovu život onih potlačenih i poniženih. Ima tu mnogo zahvalne građe, pa Vam je i mnogo bolje uspjela od maštanja, kao što je »Kralj mira«, koji ne će ući.

Lj. Č-r. D. M. Od priposlanih pjesmica ulazi uz neke ispravke »Jesenske kiše«; ostale su znatno slabije, osobito s jezične strane.

»Dinko«. Dobre su pjesme »Susret« i »Oproštaj«, dok »Zašto?« zaostaje obradom; stihovi nejednaki i ne teku tako glatko, i ako bi sadržajem podnijela. Međutim »Susret« ne će ući radi pretposljednje kitice, da tkogod ne prigovori (naturalizmu). Vidjet ćemo. Svakako ulazi »Oproštaj«.

»Jeka«. Obje pjesmice, i »Jesenska . . .« i »Moje misli« ulaze, čim dođu na red, dok »Povratak« znatno zaostaje za Vašim prijašnjim radnjama. No nije isključeno, da ne će i on kadgod ući uz neke ispravke.

D. B-t. S. Vašu osobito uredno pisanu radnju »Bitka kod Micha« pročitali smo i jezično pokušali dotjerati. No uza sve to ona niti ovakva još nije za tisak; obrada je slaba, opisivanje nesigurno i oskudno, jezik siromašan. Zamisao ne bi bila loša, ali je pero još preslabo i neiskusno, pogotovu za opisivanje ovakvih jakih događaja. Pričekajte godinu dvije, imate još vremena i čitajte. Radnju smo Vam iznimno sačuvali, pa ako želite, možemo Vam je vratiti.

Uredništvo.

Dosadašnje edicije

Društva hrvatskih srednješkolskih profesora

A. Odobrene školske knjige.

1. Divković: Hrvatska čitanka za 1. razr. sred. škola XIII. izdanje. Zagreb 1925. Cijena Din 20.—.

2. Divković—Pasarić: Hrv. čitanka za III. razred srednjih škola. X. izdanje. Zagreb 1925 — Cijena Din 36.—.

3. Divković—Pasarić: Hrv. čitanka za IV. razr. srednjih škola. VIII. izdanie. Zagreb 1924. Cijena Din 36'—

4. Petračić—Zagoda: Hrv. čitanka za V. i VI. razred srednjih škola. Dio I. Poetika Stilistika i Proza. VIII. izdanje. Cijena Din 60.—.

5. Platonova Obrana Sokratova i Kriton s uvodom u grčku filozofiju i komentarom od M. Kuzmića. U Zagrebu 1922. — Cijena Din 30.—.

6. Školski atlas za niže razrede srednjih škola. Cijena Din 30.—.

7. U prodaji: Balenović: Opća geografija. — Cijena Din 35.—.

8. U prodaji: R. Strohal: Čitanka iz književnih djela starih bugarskih, hrvatskih, srpskih i slovenačkih u I. periodu. Zagreb 1921. Cijena Din 10.—.

9. Boranić: Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika. III. izdanje. Cijena Din 40.—.

10. Dr. Ante Starčević: Selski prorok. Cijena Din 15.—.

B. Pomoćne školske knjige.

1. Ogrizović: »Hrvatski pripovjedači«. III. popravljeno i prošireno izdanje. Priredio dr. Ivan Esih. U Zagrebu 1926. Cijena Din 40.—.

2. Narodne pjesme junačke. Priredio dr. Milan Strašek. Zagreb 1925. Cijena Din 25.—.

3. Izabrane narodne pjesme II. dio. Ženske narodne pjesme. Priredio dr. N. Andrić. U Zagrebu 1912. Cijena Din 20.—.

4. Povijesna čitanka za niže razrede srednjih škola I. dio. Srednji i novi vijek do godine 1648. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. S. Srkulj. U Zagrebu 1922. Cijena Din 40.—.

5. Geografijska čitanka. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. M. Šenoa. U Zagrebu 1922. Cijena Din 30.—.

6. O. Andrije Kačića-Miošića Razgovor ugodni naroda slovinskoga. Izdanje priredio i predgovor o životu i radu Kačićevu napisao dr. Fe do Nikolić. U Zagrebu 1923. Cijena Din 15.—.

U nakladi: Djela Petra Preradovića. I. potpuno i kritično izdanje. Knjiga I. i II. Priredio dr. B Vodnik. Zagreb 1918. Cijena Din 80.—.

C. Nastavni Vjesnik.

»Nastavni Vjesnik«, list za srednjoškolsku nastavu. Izdaje »Društvo hrvatskih srednjoškolskih profesora« u Zagrebu. Može se još dobiti: Knjiga 14.—21. zatim 23., 25. i 30.—34. Cijena pojedinoj knjizi Din 75.—, pojedinom svesku Din 10.—. Jubilarni svezak (knjiga 30. sv. 9. i 10.) stoji Din 40.—. Članovi društva dobivaju »Nastavni Vjesnik« badava, a članarina iznosi Din 50.— na godinu.

D. Omladina.

»Omladina«, list za zabavu i pouku srednjoškolske mladeži. Mogu se dobiti godišta 4.—9. po Din 40.—. Pojedini broj Din 5.—. Ovogodišnja »Omladina« (god. XI. stoji na godinu Din 40.—. Pojedini broj Dinara 5.—.

E. Izdanja Omladine.

1. Vujec Grga: Petrica Kerempuh, ilustr. U Zagrebu 1921. Cijena Din 10.—.

2. Josip Milaković: Lijan Gabor. Cijena Din 15.—.

3. Dubrovački dvor, ilustr. Priredio dr. B. Cvjetković. U Zagrebu 1922. Cijena Din 15.—.

Od svih cijena imadu knjižare 25% popusta.

Narudžbe se šalju samo na Društvo Hrv. srednješkolskih profesora Zagreb 6, pošt. pretinac 47.